

A stylized, high-contrast illustration in orange, black, and white. The background is a mottled orange. In the upper left, a black circular shape with a cross inside, resembling a target or a stylized sun/moon, is surrounded by horizontal black brushstrokes. On the right, a black silhouette of a tree with large, pointed leaves stands prominently. Below the tree, there are black outlines of what appear to be buildings or structures. In the lower left, there are horizontal black lines representing water. The overall style is graphic and expressive, with heavy black outlines and large areas of orange.

mladika

MLADIKA

IZHAJA VSAK MESEC
RAZEN JULIJA - AVGUSTA

1971 leto XV. šte. 2

VSEBINA:

Marij Maver: Ob Finžgarjevi stoletnici - spomin na pisateljev obisk v Zgoniku	23
Zúbek - Breclj: Pomlad Adele Ostroluške	23
Prof. Krašovic in dr. Pertl: Pogovori z mladino	26
Josip Kravos: Tine in Nando na operaciji	28
Maks Šah: Pred novimi šolskimi spremembami	28
Slovenski poldnevnik	30
Mlada beseda	31
Peterica: Za sodobne žene in dekleta	33
S popotno torbo: Mlačanka - Iz mojega življenjepisa in J. Marchet - Šiora Maestra!	34
Martin Jevnikar: Sodobna zamejska literatura	36
Vrtovi muz	38
Čuk na obelisku	40

Revijo izdaja uredniški odbor: Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Boris Pangerc, Jože Peterlin (glavni urednik), Zora Tavčar, Maks Šah, Drago Štoka.

Uredništvo v Gorici: SKAD

Zunanja oprema

LOJZE PERKO

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno.

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 768189 - Pod uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

tržaški zvon

OD VSEH STRANI

Že dolgo nismo dobili toliko pisem od naših bravcev kot prav za to številko, predvsem zaradi novega letnika. Lepo se zahvaljujemo vsem. Tako čutimo vsaj nek odmev in slišimo kako tehtno pripombo, kritiko in pohvalo.

Navedemo nekaj glasov zato, da bi s tem vzpodbudili še druge naše bravce, da nam bi pisali.

Pisma g. Jožka Šavlija iz Slovenije so vedno zanimiva in polna nasvetov. Zadnje ima tudi več konkretnih nasvetov, ki jih bomo skušali realizirati v kolikor bo mogoče. Reviji daje tisto važnost, ki bi se je morali zavedati vsi, pravi namreč, da »postaja za oblikovanje današnje slovenske misli in čuta nepogrešljiva«. Zato ima več konkretnih nasvetov, kako bi dobila revija več naročnikov, da bi tako naklado lahko zvišali.

J. Š. omenja tudi, kako bi se morala revija približati čutu Goričanov, goriški ljudje pa bi morali nekoliko bolj iskati v njej prostora za pisanje.

Mladika bi morala v večjem številu tudi v Slovenijo, saj bi na ta način matična domovina bolj spoznavala problematiko Slovencev v Italiji, kar gotovo tudi želijo vsi, ki se čutijo zares Slovence.

O Čuku na obelisku pravi, da »je zelo imeniten in da bo gotovo zapolnil praznino v satirični tradiciji Primorske. Imenitno bi bilo, da bi kdaj sedel na goriško Kalvarijo; ljubljanski nebotičnik, koprške jambore, ali kam v Maribor. Toda, da bi se duhovi preveč ne razvneli... bi Čuk moral v dopisu najbolj občutljivim pojasniti smisel svoje ga reči: amiranj in bi gotovo na ta način še pridobil sodelavce«.

Potem še pravi, da si je verjetno našla Mladika pot že na vse celine, kjer živijo Slovenci. Stopiti bi morala zato z izrazito domovinske kulturne poti tudi na pot vse-slovenskega povezovanja...

Za vse nasvete smo g. Šavliju hvaležni in smo skušali nekatere že vnesti v to številko. Lepo se zahvaljujemo in Vas vabimo, da se še kaj oglasite.

IZ AVSTRALIJE

»Ne veste, kaj zame pomeni, da dobim Mladiko! Prinese mi košček doma, saj biva naša družina tu že več kot dvajset let. Vsega se spominim, vseh vasi, o katerih kaj berem, nasmejem se Josipu Kravosu in njegovim opisom naših neobgljenih ljudi, ki jih Kravos tako hudomušno opazuje. Po vseh številnih gledaliških in koncertnih dvorinah hodim v duhu in sem vsaj tako med vami. Naj še dalje diha iz revije moj dom, zmeraj vam bom za ta pozdrav hvaležna. Lepo pozdravljeni!

B. Vadnjal

IZ RIMA

Ste zvedeli, kaj ne, da imamo Slovenik? Ko sem bil na slovesnosti blagoslovitve, sem prav želel, da bi bil med nami tudi urednik Mladike, da bi lahko opisal to našo čudovito hišo sredi večnega mesta in pristrčno slovesnost. Tako smo Slovenci dobili tudi v Rimu svoj dom, saj bodo lahko tu izpopolnjevali svoje strokovno znanje mladi duhovniki in se pripravljali na svoj težki poklic, ki vedno več zahteva od njih. Tu pa bodo lahko bivali tudi Slovenci, ki bodo prihajali v Rim, ko bo hiša popolnoma urejena. Ob blagoslovitvi sta bila pri nas slovenska škofa, gospod metropolit dr. Pogačnik in mariborski škof dr. Držečnik. Zbrali pa smo se tudi rimski Slovenci. Zadovoljen sem bil, ko sem videl, kako srečen je bil naš neutrudni msgr. Jezernik, ki je motor vsega dela in brez katerega bi seveda Slovenika ne bilo. Vsi, ki ste za to našo skupno hišo darovali in ste jo

Dalje na 3. strani platnic

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 35 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

SPOMIN NA PISATELJEV OBISK V ZGONIKU

Letos februarja se spominjamo stoletnice rojstva duhovnika in pisatelja Frana Saleškega Finžgarja. Ob tem jubileju so pisateljevo rojstno hišo v Doslovičah na Gorenjskem preuredili v muzej. Mohorjeva družba iz Celovca je za pisateljevo stoletnico izdala knjigo njegovih pisem, ki jih je zbral in uredil prof. Martin Jevnikar. V nekaterih letošnjih koledarjih smo se temu velikemu možu oddolžili s spominskimi članki. Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani je priredila posebno spominsko razstavo Finžgarjevih del. O drugih prireditvah in proslavah v njegov spomin žal nismo slišali. Morda jih ne bo veliko, morda bo šla ta lepa obletnica mimo nas nekoliko neopazno v bojazni, da bi šli v zgodovino kot narod literatov. In tako bomo zamudili še eno priložnost...

Ko smo pred kratkim pripravljali za tržaški radio oddajo izpod farnega zvona v Zgoniku in smo pri župniku Antonu Prinčiču poizvedovali o tem in onem iz preteklosti zgoniške župnije, smo mimogrede tudi izvedeli za dogodek, ki bi bil sam na sebi nepomemben in bi naše pozornosti ne zbudil, ko bi vanj ne bil vpleten slovenski pisatelj duhovnik Fran Saleški Finžgar. Stvar nas v začetku ni zanimala, ker smo menili, da gre za kako zamenjavo ali nesporezum. Toda ko je župnik Prinčič omenil Sedejevo pismo, ki Finžgarja izrecno omenja, nas je stvar začela zanimati.

Neko soboto smo se v popoldanskih urah drugič oglasili v Zgoniku. Dan je bil pust in mrk, nad kraško gmajno se je bočilo še bolj sivo in mrko nebo. Nekaj težkega je vso to žalostno in golo pokrajino pritiskalo k tlom, da bi se človek vprašal, odkod pesniku hudomušnost, s katero je Koludrovico, ta zaselek, ki stoji lučaj od Zgonika proti jugoslovanski meji, spravil v slovensko literaturo. Mogoče smo se danes že tako odtujili tej naši zemlji, da ne znamo dojemati več njenih svetlih strani, njenega humorja. Ali ni mar bil tod doma tudi znameniti Pepo s Koludrovce?

Župnika Prinčiča smo našli v zakristiji. Ko smo mu razložili, po kaj smo prišli, nas je povabil v župnišče. Začel nam je pripovedovati vse od kraja z vestnostjo izobraženca, ki mu noben člen v pripovedi ne uide, z vestnostjo, katere se je mogel priučiti samo ob neusahljivih vrelcih klasike.

Leta 1922, v letu, ko se je fašizem v Italiji povzpел na oblast — je pripovedoval župnik Prinčič — je prišel v Zgonik za župnika Peter Dam. Butkovič, vsestransko razgledan duhovnik, pesnik, prevajalec iz nordijskih jezikov, ugankar, kipar in vaški prosvetni delavec, sodelavec raznih takratnih revij in časopisov. Pri njem v župnišću so se v posebni sobi zbirali Šček, Terčelj in drugi duhovniki in laiki, ki jim je bila pri srcu usoda našega življa v tistih hudih časih. In tako je Butkovič leta 1925 prosil goriškega nadškofa Sedeja za dovoljenje, da bi smel priti v Zgonik za posebno tridnevno kot pripravo na veliko noč duhovnik Fran S. Finžgar iz Ljubljane. Ob tej priliki naj bi Finžgar tudi blagoslovil lesena kipa svetih apostolov Petra in Pavla, ki so ju po naročilu in navodilih samega Butkoviča izdelali v Ortisei v Val Gardeni za desni stranski oltar zgoniške cerkve. Pismene prošnje, ki jo je Butkovič naslovil na nadškofa — pravi župnik Prinčič — da ni mogel nikjer izslediti. Da pa hrani nadškofovo pismo, datirano v Gorici, 5. marca 1925, ki je zanimivo tudi zato, ker je pisano v slovenščini.

Pogled na Zgonik

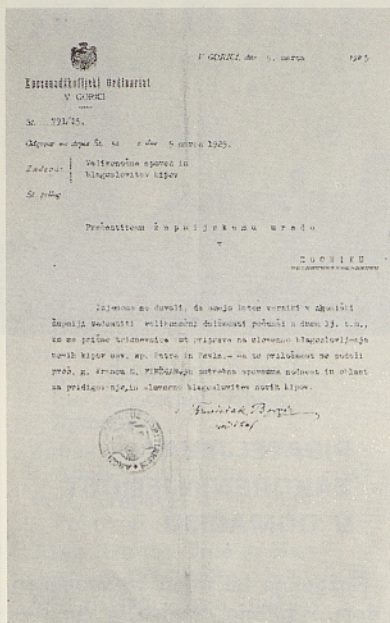
PISATELJEVA ZAKORENINJENOST V DOMAČIJO

Finžgar je bil trdno zakoreninjen v dom, v bližnjo okolico in vso slovensko zemljo. Iz te zakoreninjenosti je zrasla njegova ljubezen do domače hiše in širne domovine, iz te zagledanosti v domači svet vse njegovo delo in umetnost. Domača kajža, ki si je z delom in poštenjem opomogla do ugleda primerne blaginje, mu je bila v vsem življenju zgled zdravega gospodarstva. Iz tega je izhajalo tudi njegovo trezno gledanje na življenje: samo delo in poštenje vodi iz siromaštva k blaginji, ki je človekova naravna pravica...

...Iz te njegove zakoreninjenosti v domačijo, v preprosto domačo lepoto, v izročilo breznškega okoliša z najiminitnejšimi ljudmi naše kulturne preteklosti, sta izhajala tudi njegov ponos in zavest slovenskega rodu. »Ta zavest,« pravi urednik njegovih spisov France Koblar, »se je v času narodnega prebujenja poglajala z mladostnim navdušenjem v delo za narodno ohranitev in ga v poznejših zgodovinskih pokretil postavljala v prve vrste narodnih branilcev. Tudi njegovemu umetniškemu delu je dala močne idejnopolitične nagibe. Pri tem delu je zajemal iz bogate tradicije domačega kraja in iz zgodovinskega izročila tedanjih slovenskih duhovnikov. Narodni nagibi so odločali tudi pri njegovi odločitvi za življenjski poklic. Čeprav ni bil politiko, vendar nobeno narodno in kulturno dogajanje ni šlo mimo njega...«

(Koledar Mohorjeve družbe, Celje 1970)

Pismo goriškega nadškofa:

Faksimile pisma

V Gorici, dne 5. marca 1925

KNEZOŠKOFIJSKI ORDINARIAT
V GORICI

Št. 791/25.

Odgovor na dopis št. 34 z dne
5 marca 1925.

Zadeva:

Velikonočna spoved in blagoslovi-
tev kipov

Št. prilog:

Prečastitemu župnijskemu uradu

v

ZGONIKU

Izjemoma se dovoli, da smejo letos verniki v zgoniški župniji zadostiti velikonočni dolžnosti počenši z dnem 13. t.m., ko se prične tridnevnik kot priprava na slovesno blagoslovljenje novih kipov ssv. ap. Petra in Pavla. — Za to priložnost se podeli preč. g. Francu S. FINŽGAR-ju potrebna spovedna sodnost in oblast za pridigovanje in slovesno blagoslovlitev novih kipov.

† Francišek Borgia - nadškof

Tako torej napoveduje Finžgarjev obisk v Zgoniku pismo goriškega nadškofa Sedeja. Župnik Prinčič nam je zagotovil, da je do tega tridnevnega obiska tudi v resnici prišlo, zato nas je še zanimalo, ali je v zgoniški župniji spomin na ta dogodek v daljnem letu 1925 še živ. Sedli smo torej v avto in se po župnikovem nasvetu odpeljali v Salež. Obiskali smo najprej gospo GIZELO (ali ZETO) BUDIN, vdovo PEGAN, ki stanuje v hiši na št. 6. Bila je sobota popoldne in po tržaškem radiu je pravkar končala oddaja »Pod svobodnim soncem«, ki jo pripravljajo slovenski študentje iz Trsta. Gospa Gizela je opravljala nekaj ženskega ročnega dela in poslušala radio.

»Veste, gospa, da je bil Finžgar, pisatelj, ki je napisal »Pod svobodnim soncem«, nekoč tudi v Zgoniku!« pravimo.

»Seveda vem.«

»Pa ste ga takrat videli? Se ga spominjate?«

»Ja, mi smo bili ponosni, da je gospod Butkovič pripeljal kakšnega »velikega« v našo župnijo. Takrat sem bila še mlada, imela sem kakih petnajst let in sem komaj končala šolo.«

»Se spominjate morda, kakšen je bil Finžgar? Ste ga videli?«

»Mi otroci smo stali ob strani, saj razumete, spominjam pa se, da je bil lep, visok, govoril je lepo enakomerno... ne glasno ne tiho... Bil je resen gospod...«

»Finžgar je takrat blagoslovil kipa svetih apostolov Petra in Pavla. Imel je tudi govor. Se spominjate, kaj je govoril?«

»Ja, govoril je o apostolih in tu in tam je povedal kaj o narodu, tako kot je znal on pač... Nekateri smo ga gledali, drugi pa poslušali...«

Gospa se spominja, kako so v tistem času brali Mladiko, Čuka na palci, Ženski svet. Vprašamo jo, ali pozna še koga, ki bi nam znal kaj povedati o Finžgarjevem obisku. Napoti nas k gospe VODOPIVEC vdovi REBULA. Tudi ona se Finžgarja spominja. Pravi, da je te dni videla v nekem časopisu njegovo sliko in da ga je takoj spoznala.

»Imel je pripravo na spoved,« pravi.

»Pa kakšen je bil?«

»Bil je visok, prijazen, rad je govoril z ljudmi. Mogoče je bil takrat tudi Terčelj v Zgoniku. Vem, da je prihajal k Butkoviču. Pa tudi Šček...«

Tudi gospa Rebula se žal ne spominja podrobnosti. Časa je medtem preteklo že dosti. Vmes je bila dolga fašistična doba. Prišli so hudi časi, ki so marsikateril lep vtis ali spomin potisnili v ozadje. Župnik Butkovič je leta 1930 zapustil Zgonik. Morda je v njegovi kroniki, polni duhovitosti in ironije, zapisanega marsikaj, kar bi bilo vredno oteti pozabi. A kje so zdaj ti njegovi spisi, če jih je res pisal? Bo kdo začel kdaj raziskavati tudi te drobne strani naše zgodovine? Ali ne bi bilo vredno osvetliti delo, ki so ga naši duhovniki opravljali v župniščih, potem ko je bila slovenska beseda izgnana celo iz cerkv? O tem bi se morda izplačalo še kaj zapisati. A naj bo za tokrat dovolj. Hoteli smo obuditi le skromen spomin na pisatelja Finžgarja ob njegovi stoletnici.

Marij Maver

Prevedel MARIJAN BRECELJ

Obrnila se je od zrcala, mi hudomušno pomežiknila in pojoče rekla:

»Zato, ker bi si lahko kdo mislil, da se poljščine ne učim iz ljubezni do poljskega slovstva, ampak zaradi njega. To mi pa še na misel ne pride. Tolikšnega zanimanja ni vreden noben moški. Lalalala!«

Adelkin čisti gostolevek se je razlegal po sobici kakor vesel ptičji spev — meni pa je bilo ob tem petju težko. Sama nisem vedela zakaj.

Zakaj je Adelka taka? Doklej bo njeno srce zame zaprta knjiga?

Ko sva se drugi dan srečali s Štúrom, ga je pozdravila s hudomušnim vprašanjem:

»Kdaj bomo začeli s prvo lekcijo poljščine, gospod učitelj?«

VII.

Štúr je rad zahajal v graščino. Očitno so ga pritegovali pogovori z gospodom cerkvenim inšpektorjem in z Adelkinim očetom. Čas, ki ga je prebil v graščini, je torej delil med »stare« in nas mlade. Velikokrat pa smo bili vsi skupaj. Sedeli smo skupaj v jedilnici ali v salonu zunaj v vrtni senčnici, starejši so se pogovarjali s Štúrom, medve z Adelko pa sva poslušali.

Dobro se spominjam enega takih pogovorov v vrtu. Pred njim sva imeli z L'udevitom uro poljščine in blagorodna gospa, gospodinja, ga je potem povabila na malico. Malico so servirali v senčnici. Služabnik je nalival kavo in mleko, kar si je pač kdo želel, v krhke skodelice iz sevrskega porcelana. Štúr si je želel le črne kave, Adelka in jaz pa sva pili mrzlo mleko. Ko je Štúr stegnil roko, da bi vzel maslen hlebeček na mizi, sem odkrila, da ima krasne roke z dolgimi prsti, kakršne imajo glasbeniki. Ne vem, kaj mi je tedaj šinilo v glavo, toda ko sem gledala njegovo lepo oblikovano belo roko, me je v trenutku prešinila nezmagljiva želja, da bi se je dotaknila in jo nežno pobožala. Bila je to zgolj

taka trenutna skušnjava, nora misel, ki je človek ne sme priznati — toda danes, po letih, to nedolžno skušnjava lahko razkrijem, ker je zapustila v meni globoko sled. Tedaj sem se namreč prvič zavedela, da gledam Štúra z drugačnimi očmi kakor druge moške. Vem, vem, povedala sem vam že, da sem ga občudovala kot plemenitega človeka in velikega domoljuba, to pa ni bilo vse. Tedaj v senčnici sem začutila do njega neko povsem neznano, toplo človeško čustvo. Začenjala sem ga imeti rada. Ne tako, kakor ima rada žena moža, dekleta fanta — temveč tako, kakor sem imela rada očeta. Dušo bi bila dala zanj.

V takem duševnem razpoloženju, ko sem plavala kakor v sanjah, sem zaslišala vprašanje cerkvenega inšpektorja:

»Kaj pa dela gospod župnik Hurban?«

Štúra pa je to bilo dovolj: na široko se je razgovarjal o svojem prijatelju. Omenil je, kakšne težave je Hurban imel z izdajanjem almanaha Nitra in kako raznovrstne odmeve je izzval na Slovaškem drugi letnik tega almanaha, pisanega po slovaško. Sicer pa je Hurban vnet prosvetni delavec: ustanavlja društva treznosti in vadi z mladino gledališke predstave... O vsem tem je Štúr govoril z velikim priznanjem. Potem pa je razočarano pripomnil, da se je Hurban pred kratkim oženil. Izrazil pa je to s takim glasom, kakor da razkriva nekaj, kar ne dela časti Hurbanovemu imenu. Kakor da je zagrešil nekakšno neplemenito dejanje.

Gospod inšpektor Ostroluški je to opazil.

»Zdi se, kakor da Hurbanove poroke ne odobrate, gospod urednik. Ali se je mogoče oženil z osebo, ki ga je nevredna ali ki ne ustreza njegovemu položaju?«

»Bognedaj!« je naglo ugovarjal Štúr. »Nasprotno, vzel je dekle iz zelo dobre družine. Hčer Samuela Jurkoviča, organista v Sabotištu, slovito lepotic. Tudi Janko Francisci je mislil nanjo, in to zelo resno.«

»Potemtakem je torej vse v najlepšem redu!« je vzkliknil gospod inšpektor. »Saj je celo v Svetem pismu pisano: Ni dobro človeku samemu biti!...«

Dobra volja blagorodnega gospoda pa ni prešla na Štúra. A opazka Adelkine matere je delovala povsem nasprotno, kakor pa je blagorodna gospa pričakovala. Rekla je namreč:

»Stara devica je bitje, s katerim ljudje sočustvujejo, ker si svoje usode ni zakrivila sama. Starega fanta pa nihče ne pomiluje, ker si je svoje usode kriv sam.«

Gospa Ostroluška gotovo ni hotela prizadeti Štúra. Štúr je bil tedaj na zunaj še lepo mlad, čeprav je imel že enaintrideset let. Toda po veljavnih družbenih razmerjih bi ga bili morali že šteti za starega fanta. Blagorodna gospa se je preveč vestno ravnala po načelih lepega vedenja, da bi bila hoté prizadela gosta z nevljudno pripombo.

Najbrž se je osti svoje pripombe zavedela šela potem, ko se je že oglasil Štúr kakor v obrambo:

»Posvetna ljubezen vleče duha, ki se je povzpел k visokim ciljem, nazaj k tlom. Zemeljske skrbi omadežujejo službo vzvišenim idejam. In svobodni človek, ves poln hrepenenj po dobrem in lepem, postane ozkosrčen filister, uklenjen v najbolj malenkostne skrbi za ženo in otroke.«

Z Adelko sva se spogledali, da bi si tako izmenjali nazore o Štúrovih presenetljivih besedah. Presenečenje pa so pomenile samo za Adelko in za starše Ostroluške, ne zame. Jaz sem za Štúrove predodke o ženskah in predvsem o ženitvi vedela že od očeta.

»Človek bi si o vas, gospod urednik, ne mislil, da ste tak sovražnik žensk,« je rekla šalivo in očitajoče gospa inšpektorjeva Ostroluška. »Imeli smo vas za oboževalca lepote, če pa jo zavračate v njem najlepšem utelešenju...«

Štúrov obraz se je spet razvnel od razburjenja. Neprijetno ga je prizadelo, da tu govore tako malo resno, celo šalivo o rečeh, ki so bile njemu svete.

»Dovolite, blagorodna gospa, da natančneje izrazim misel, ki ste jo nakazali. O sovražnem odnosu do ženskega spola ni mogoče govoriti. Nisem sovražnik žensk. Mislim, da je ženska moškemu genij, dobri duh, navdihovavka, ki ga spodbuja k premagovanju največjih ovir, k nadzemeljskemu junaštvu. Sem pa proti posvetni ljubezni, katere se izteka v prozični zakon in ubija potem v možu vse, kar je vzvišenega in velikega. Zato tudi Hurbanu ne morem odpustiti njegove poroke.«

Gospod inšpektor Ostroluški, ki je pihal iz pipe, segajoče s cevjo do kolen, je po teh besedah vzel pipo iz ust in se pomirjajoče zasmel. Obrnil se je k Adelkinemu očetu in, dušeč se od smeha, dejal:

»No, bratec, ali sva jih dobila po nosu! In vedve tudi!« Zadnje besede so veljale njegovi ženi in Adelkini materi. »Ali se ti zdi, Eržinka, da je najina zakonska zveza ubila vse vzvišeno in veliko?«

Gospa inšpektorjeva je naredila ogorčen obraz:

»Pravzaprav bi me žene morale zaradi takih besed biti užaljene in jezne na vas, gospod urednik!«

Njena svakinja, Adelkina mati, ni niti poskušala skriti slabe volje.

Štúr je videl, da je pogovor nevarno skrenil in da bi se utegnil končati z neželeno razglasenostjo.

Zato se je podvzidal pristaviti:

»Oprostite, blagorodni gospe in blagorodna gospoda, toda tu gre za usoden nesporazum. Menil sem, da je iz vsega našega pogovora jasno, kaj mislim: moške, ki so svoje življenje posvetili boju za boljšo prihodnost naroda. Ne priporočam jim, da bi se dali zvezati z zakonskimi vezmi, o njih menim, da bi jih zakon odtegnil od boja, ki je poln odrekovanja in žrtvovanja. Neumno bi bilo zahtevati od vseh moških, da se ne bi oženili, saj bi to vedlo do nemogočih posledic, do konca človeškega rodu.«

Nevarnost je bila odstranjena. Ko je gospoda sedaj videla, da Štúr ne posplošuje, temveč govori le zase in za svoje pristaše, so gledali nanj kot na idealističnega fantasta, katerega nazore ni moči jemati docela resno.

»Le počakajte, da srečate pravo, kakor jo je srečal Hurban, pa boste drugače peli!« se je smejal gospod inšpektor, drugi pa so mu vneto pritrdjevali. Le Adelka in jaz sva molčali, ker se ni spodobilo, da bi se mlada dekleta udeleževala takega kočljivega pogovora.

Štúr pa ni popustil. »Nikoli ne izdam svojih idealov! Blagor mojega naroda mi je več kot vse osebne ugodnosti in koristi. Pripravljen sem prestatati zato tudi največje žrtve.«

Ko bi bil tako govoril kdo drug, na primer baron Rothschild, bi bile njegove besede zvenele neprepričljivo. Iz njihove vzdignjenosti bi bilo čutiti ponarejenost. Pri Štúru pa je vsaka beseda, ki jo je izgovoril, prihajala iz globine njegove duše, nobena ni zvenela votlo, sleherna je pela ko zlatnik vržen na marmornato mizno ploščo.

Nisem vedela, kaj si Adelka misli o Štúru, ko je poslušala njegove izpade proti zakonski zvezi in zakletve, da se bo odločno bojeval in žrtvoval za narod.

Najin pogovor je bil tisti večer drugačen kakor po navadi. Namesto da bi Adelka odkrito povedala svoje mišljenje o tem, o čemer smo v sončnici govorili, je stopila k oknu in ga odprla v temno noč, v kateri je bilo slišati le šumenje bližnje Bošakanke. Zdelo se je, kakor da niti ne ve za mojo prisotnost.

»Lahko noč, Adelka!« sem rekla potiho in hotela oditi v svojo sobico, da ne bi motila prijateljice v njenih mislih.

Zdrznila se je kakor iz sna.

»Ne, ne, nikar še ne hodi, Evička! Rada bi se še s teboj malo pogovarjala.«

Zaprta je okno in sedla na mehki taburet pred toaletno mizico v kotu sobe — toda obrnjena s hrbtom k zrcalu — in vprašala:

»Povej mi, Evka, ali je govoril ta človek danes resno? Jaz tega ne morem verjeti. Teška ima prav: ko bi srečal žensko, ki bi napravila nanj globok vtis, v katero bi se resnično zaljubil, bi bilo takoj konec vseh sklepov in vseh prelepih moških čednosti, s katerimi se hoče delati zanimivega. Videti je, da ni še bil resnično zaljubljen!«

To je rekla tako, kakor da je na Štúra jezna. In še preden sem utegnila odgovoriti, je dodala:

»Lahko je govoriti o odpovedi človeku, ki še ni bil v skušnjavi. Privoščila bi mu, da se zaljubi. Ampak čisto zares, globoko! Da bi vedel, kaj so ljubezenske bolečine!«

Spet sem začutila v njenem glasu tisti odtенок jeze — ali mogoče užaljenega samoljublja?

Čutila sem za potrebno, da popravim Adelkino napačno misel.

»Štúr ve, kaj je velika ljubezen. Pred nekaj leti se je tako zaljubil v Marijo Pospíšilovo v Hradcu Královem.«

V Adelki je novica o štúrovi ljubezni zbudila veliko zanimanje. Potegnila je taburet bliže k naslanjaču, v katerem sem sedela, in me vsa vznemirjena prosila, naj ji o tem pripovedujem.

»Prav rada bi to storila, Adelka, vendar vem o tem tako malo! Najlepša v tej ljubezenski zgodbi je štúrovo pesem, ki jo je poslal Mariji Pospíšilovi ob slovesu.«

»Si jo brala?«

»Seveda, in ob branju sem jokala, tako me je prevzela.«

»Rada bi jo prebrala tudi jaz,« je rekla Adelka živo in zardela v lica. »Toda kje bi jo dobila? Jo znaš mogoče na pamet? Jaz sem se vedno na pamet naučila pesmi, ki so mi bile všeč.«

»Tudi jaz sem se je hotela naučiti na pamet. Nekaj časa sem jo tudi znala, potem pa sem jo skoro vso pozabila. Spominjam se samo prve kitice...«

»Škoda! Pa bi ne mogla kje pesem dobiti?«

»Doma jo imamo. Izšla je v prvem letniku almanaha Nitra. Gospod župnik Hlaváč bo almanah prav gotovo imel...«

»Ali ne bi jutri šla in poprosila zanj? Toda storiti moraš to naskrivaj, da ne bo štúr za to zvedel.«

»Ne boj se, Adelka, almanah si bom izposodila zase. Sicer pa bi ne bilo nič narobe, če bi tudi štúr izvedel, da je zate. Saj so tam še druge pesmi in povesti drugih pisateljev. Vesel bi bil, ko bi zvedel, da bi rada brala knjige, pisane po naše...«

»Ne, ne, Evka, nič mu ne pravi! Utegnil bi vprašati, kako mi je bila všeč njegova pesem, in zdi se mi, da bi mi bilo mučno o tem govoriti. Sicer pa bomo videli, ko jo preberem... Radovedna sem, ali je vsaj približno tako ganljiva kot na primer ljubezen Žanete Bonísove do Orliča.«

Še nikoli nisem slišala o Žaneti Bonísovi, pa tudi kdo je Orlič, nisem vedela.

»Ti še nisi slišala za Orliča? L'Aigle — Napoleonov sin! Vnuk cesarja Franca! Njegov uradni naslov je bil vojvoda reichstadtski. V tridesetih letih je bil v Bratislavi. V Bratislavi imamo sorodnike, Moteschitzkove. Teta Moteschitzkova ga je videla v neki palači na domačem plesu. Vedno nam je pripovedovala o njem s solzami v očeh, zakaj Orlič je že mrtev. Menda v življenju še ni videla tako lepega moškega, kakor je bil vojvoda reichstadtski. Vse bratislavske plemkinje so norele za njim. Vabili so ga v najodličnejše družine, izkazovali mu največjo pozornost. Orlič pa je ostajal hladen. Bil je navažen ženskega občudovanja. Čim očitneje so mu kazali, koliko jim je do njega, toliko bolj je bil nedostopen in udržan. Tedaj pa se je na plesu pri

gospe Komáromyčki seznanil z Žaneto Bonísovo, ki je slovela kot najlepše dekle v vsej deželi. Žaneta je bila vnukinja podžupana sabolške stolice Samuela Bonísa. Ali me poslušáš, Evka?«

Ob njenih besedah sem zadrževala dih, zato si je Adelka najbrž mislila, da sem se ob njenem pripovedovanju zgubila v spanje.

»Poslušam, Adelka, kar pripoveduj, prosim, dalje!«

»Znam si ustvariti o tem tako živo predstavo, Evka, kakor da sem bila tam: starosvetska hiša z velikimi sobanami, ki jih razsvetljujejo lestenci s številnimi svečami, okrašenimi kamini, v katerih prasketajo cela goreča polena. O pustu je in leden veter kopiči na ulicah visoke zamete. V sobanah je polno visokih gostov, vsa bratislavška smetana. Središče družbe je Žaneta Bonísova, oblečena v novo toaleto z Dunaja z razkošno briljantno ogrlico in dragoceno, ročno poslikano pahljačo, s katero se pahlja, hkrati pa nekako odganja nadležne častivce, ki tekmujejo v drobnih pozornostih, da bi si pridobili njeno naklonjenost. Med njimi pa ni nikogar, ki bi vznemiril njeno srce. Predobro poznam take fičfiriče. Zato se znam tudi vživeti v Žanetina čustva ob pogledu na zapoznelega gosta, Napoleona novega sina Orliča. Predstavlja si ga v svetlomodrem fraku in sivih hlačah z nekaj odlikovanji na prsih, kako se bliža, spremljan od pogledov vseh prisotnih. Vtem zagleda Žaneto. Njuna pogleda se srečata... Potem pa gre vse naglo svojo pot. Vse je kakor lep, toda kratek sen. Vojvoda pleše z Žaneto in ji šepeče, kako ga je urekla njena lepota... Žaneta odbija poklone s šalo, pri tem pa je nadvse srečna... Sama sedita v kotu salona, njun pogovor, sprva vsakdanji, postaja vedno bolj zaupen. Na koncu vojvoda razkrije Žaneti ljubezen in se hoče z njo dogovoriti za sestanek. Vtem pa se zgodi nekaj nepričakovanega, dramatičnega. Revni plemkinji Bonísovi vojvodova ponudba ni zmešala glave. Zelo dobro je doumela njen pravi pomen. In odgovorila je tako, kakor ji je narekovala njena čast: »V Franciji si markize štejejo v srečo, če lahko postanejo kraljeve ljubice. Pri nas ni tako. Pri nas pošiljamo snubce k materi, pa naj bo to župnijski notar ali cesar.« Razumljivo se Napoleonov sin, vnuk avstrijskega cesarja, ni mogel poročiti z revno madžarsko plemkinjo — in tako se je to kratko poznanstvo končalo z ločitvijo. Toda Žaneta ni pozabila vojvode — ljubila ga je. Ni se omožila. Ohranila mu je zvestobo do smrti. Ko je umrl in so ga pokopali v kripti kapucinske cerkve na Dunaju, mu je poslala na krsto šopek rdečih vrtnic. In odtistihmal leži vsako leto ob obletnici vojvodove smrti na njegovi krsti šopek rdečih vrtnic z Ogrskega...«

Adelki je ob zadnjih besedah zadržal glas. Obmolknila je in me pogledala, ali je tudi mene tako ganila zgodba Žanetine nesrečne ljubezni.

Da, tudi jaz sem imela vlažne oči. Take ganljive zgodbe smo tedaj imeli zelo radi in radi smo jokali ob tujih bolečinah in nesrečah.

»Jutri boš pripovedovala ti, Evka!« je odločila Adelka. »O štúrovi ljubezni. Ne pozabi poskrbeti za tisto pesem. Zdaj pa lahko noč!«

Prihodnjič naprej

POGOVORI Z MLADINO

Prof. Miša Krašovic-Petlova in primarij dr. Eman Pertl sta na Tržaškem tako dobra znanca, da ju ni treba posebej predstavljati. Predavala sta že po različnih krajih na Tržaškem in samo ob njunem zadnjem obisku pri nas, ki je trajal en cel teden, ju je poslušalo in se je z njima razgovarjalo okoli tisoč mladih ljudi. Poznamo ju tudi po knjigi Naše življenje. Kot strokovnjaka, ki se ukvarjata s problemi spolne vzgoje, uživata pri naši mladini in pri njenih starših poseben ugled. Zato smo ju naprosili, da bi predvsem o svojem zadnjem obisku pri nas povedala svoje vtise. Na našo prošnjo sta se prijazno odzvala in odgovorila. Tak je najprej njun splošni vtis, ki sta ga odnesla s Tržaškega:

Prof. Miša Krašovic-Pertlova:

Ker menim, da je bila želja, ki so jo izrazili pri vas prav tako starši in še posebej mladina, da si namreč še želijo podobnih predavanj, iskrena, sklepam, da ne dobijo odgovorov o problematiki na spolnem področju na vsa svoja vprašanja v še tako obilni področni literaturi. In prav zato si verjetno še želijo nadrobnejših pojasnil, in sicer osebnih v sproščenem razgovoru.

Prim. dr. Eman Pertl:

Bil sem zares presenečen nad velikim zanimanjem, ki ga je pokazala vaša mladina za vprašanja o problematiki telesnega in duševnega razvoja človeka, kakor še zlasti glede vprašanj v zvezi s spolno poučitvijo in spolno vzgojo. Že kmalu nisem kje doživel tako iskrenega, razgibanega in pronicavega dialoga, kakor se je razvijal večer za večerom med vašo mladino in menoj v Trstu in na Tržaškem.

Ker dobro poznata mladino v Sloveniji in tudi pri nas, bi nas zanimalo, ali sta opazila kakšno razliko med našo tržaško mladino in med vašo? V čem je razlika, če je?

Prof. Miša Krašovic-Pertlova:

Ob tem vprašanju ne bi primerjala samo »naše« z »vašo« mladino, temveč tudi odrasle poslušalce.

Pri nas je učencem osemletke že v sedmem razredu (tj. mladini 13., 14. let) iz »Nauka o človeku« dobro znano delovanje endokrinega sistema. Na to znanje mnogo lažje navežemo razlago nadrobnejše spolne poučitve (biologijo, anatomijo in fiziologijo spolovil oziroma spolnih žlez). Pri vas za omenjeno starost učencev razlaga endokrinega sistema ni vključena v pouk prirodopisa. Nekaj vaših učiteljev je omenilo, da kupujejo knjigo »Nauk o človeku« pri nas v Sloveniji, da jo lahko uporabljajo pri spolni poučitvi lastnih otrok.

Poig te ugotovitve bi omenila še to: vaša mladina 12., 13., 14. let mi je postavljala številna vprašanja glede spolnosti, in to zlasti deklice, ki poprej dozorevajo. Ta vprašanja niso bila le številna, temveč skoraj takšna, kot bi jih mogel zastavljati odrasel, zrel

človek, ki se sam bori s to problematiko. Zato smem znova ponoviti zahtevo, da sta pravilna in pravočasna spolna poučitev in spolna vzgoja nujno potrebni. Nikakor pa se ne strinjam s trditvijo posameznih prosvetarjev, da začnemo pri nas v Sloveniji z njima prezgodaj in v prevelikem obsegu. V zamejstvu, tudi pri vas, je seksualne plaže še več. Ta pa mladino predvsem erotizira, vzgajati je pa ne more!

Menim tudi, da lahko pripisujete v vaših krajih tako razgibanost in zanimanje za spolna vprašanja zlasti pri ženski mladini tudi podnebjju, ki vpliva na njen hitrejši telesni razvoj.

Če primerjava vaše odraslo poslušalstvo z našim, je bilo pri vašem postavljeno manj vprašanj. Morda je temu vzrok tradicionalna zadržanost spričo nenavadne tematike, o kateri do nedavna ni bilo odkritih razgovorov. Nekoč pa morda motita tudi slovensko strokovno izrazoslovje in slovensko izražanje nasploh?!

Nikakor pa niso starši sprejeli predavanja odklonilno, saj je sledilo po predavanjih povsod vprašanje: »Kdaj zopet pridete, še bi radi poslušali, še kaj izvedeli?«

Prim. dr. Eman Pertl:

Z odgovorom svoje žene se popolnoma strinjam.

V čem je aktualnost problematike, o kateri tako požrtvovalno predavata?

Prof. Miša Krašovic-Pertlova:

Najina želja je predvsem ta, da opozoriva na nevarnost pomanjkljive spolne vzgoje, ki vodi toliko mladine v nesrečo, da jo je marsikdaj težko ali sploh nemogoče še popraviti.

Prim. dr. Eman Pertl:

Predvsem v tem, da še niti dom niti šola otrokom ne posredujeta najnujnejšega znanja o telesnem in duševnem razvoju mladega človeka, nadalje da se spolna poučitev in spolna vzgoja zanemarjata že nekako od 7. življenjskega leta dalje, skoraj katastrofalno pa je glede tega v drugem življenjskem desetletju, ki je sploh najbolj občutljivo razdobje v našem življenju. Spolno zorenje in vse, kar je lahko z njim povezano, poteka po golem naključju, srečnem ali nesrečnem. Zato tudi ne izostanejo posledice, npr. pri dekletih, (dekleta se hitreje razvijajo!) ki zabredejo že od 13. življenjskega leta dalje v spolno izživljanje, ne da bi kakorkoli že bile razgledane v najosnovnejših vprašanjih spolnosti. V tem obdobju že starši navadno s svojo vzgojo zatajijo, ker jim spolno vzgojna problematika drugega življenjskega desetletja večinoma sploh ni znana, niso niti kolikor toliko izvedeni, da bi s pridom posredovali svojim otrokom najosnovnejše vsaj iz splošne vzgoje. Z druge strani pa nenehno grozi nevarnost skrivnih in zlohotnih sovzgojiteljev, ki še ono bore malo, kolikor so ga otroci bili kdaj deležni, sproti pomendrajo.

SLOVENŠČINA NA ITALIJANSKI RADIOTELEVIZIJI

Kot smo napovedali v prejšnji številki, je 13. februarja nastopil v televizijski oddaji deželne politične tribune tudi poslanec dr. Drago Štoka. Odgovarjal je na dve vprašanji o gospodarskem razvoju v naši deželi in se pri tem zavzemal predvsem za odpravo vojaških služnosti in za postavitev industrijskih objektov v Beneški Sloveniji. Njegova dvakratna intervencija je seveda precej razburila desničarja Morellija, ker je Štoka svoje misli obkrožal tudi v slovenščini. Bilo je tokrat prvič, da smo Slovenci v Italiji mogli spregovoriti v svojem jeziku na italijanski televiziji. Tako je to že drugi uspeh, ki ga je dr. Štoka v razmeroma kratkem času dosegel v imenu demokratičnih Slovencev, ki jih zastopa v deželnem svetu. Saj ni dolgo, kar je stopil v veljavo njegov zakon, s katerim smo Slovenci prenehali biti samo »skupina s posebnimi interesi« in smo po vsej pravici postali končno Slovenci.

Deželni poslanec dr. Drago Štoka na ekranu

Kot strokovnjaka bi morda mogla ob tako pekoči problematiki naši mladini kaj svetovati?

Prof. Miša Krašovic-Pertlova:

Mladina naj pravočasno spozna nevarnosti, ki so posledica nepravilne oziroma pomanjkljive spolne poučitve in spolne vzgoje, iz primernih, razumljivo pisanih knjig ter iz predavanj strokovnjakov, da si bo lahko ustvarila podobo o pravem in pravilnem življenju.

Prim. dr. Eman Pertl:

Vsekakor jo je treba navajati tudi k smotrni samovzgoji in pravočasnemu osamosvajanju. Zato ji moramo svetovati, da se čimprej seznani z vsemi nevarnostmi, ki jo lahko celo ogrožajo, če ne bi bila pravočasno in pravilno poučena o spolnem zorenju in velikih izpremembah, ki se dogajajo v njej ravno v tem obdobju.

Zato nudimo mladini čim več tovrstnih predavanj in dovolj zares dobre literature s področja spolne poučitve in spolne vzgoje!

Kaj bi pa svetovali staršem, vzgojiteljem in duhovnikom ter sploh vsem, ki imajo stik z mladino?

Prof. Miša Krašovic-Pertlova:

Vsi naravni (starši) in poklicni (vsi drugi) vzgojitelji naj bi se pripravili na spolno vzgojo naše mladine! Temelj gradi družina, v kateri vladajo pravilni medsebojni odnosi. Zato je potrebna družinska vzgoja, t.j. priprava zakoncev na vzgojo njihovih otrok. Domači vzgoji naj se priključi načrtno in smotrno vzgajanje v šoli tja do spolne zrelosti (okrog 18. življenjskega leta). Le tako smemo upati, da bo dobila mladina pravilne smernice za srečno življenje.

Prim. dr. Eman Pertl:

Če se ne motim, velja kot nekakšno vodilo, da bi naj znal učitelj vsaj 10-krat več kakor njegov učenec. Zato je lahko odgovor na to vprašanje zelo kratek: starši, vzgojitelji, duhovniki in sploh vsi, ki imajo stik z mladino, morajo biti polni znanja, pa tudi izkušenj o celotni problematiki splošne vzgoje, posebej pa še spolne poučitve in spolne vzgoje predvsem v

prvih dveh desetletjih našega življenja, vsekakor pa vsaj do končanega spolnega zorenja. Vsi vzgojitelji (naravni — starši in poklicni) naj sproti študirajo problematiko, ki se poraja v zvezi s telesnim in duševnim razvojem otroka, kajti ničesar ne bi smeli spregledati, ničesar opuščati — važen je njihov dober zgled! — ali celo zanemarjati, kar bi moglo ogroziti srečo naših otrok, naše mladine.

»USTVARITE SI LEPO IN DOBRO DRUŽINO PO BOŽJI BESEDI!«

S tem vabilom vabijo slovenski duhovniki na Tržaškem naše zaročence na predavanje in razgovor, ki bo v marcu.

S P O R E D

4. marca 1971 ob 20.30
 1. »Kdo je pravzaprav Bog?« ali »Kaj nam Bog lahko pove o zakonu?«: kratek uvod — DUHOVNIK
 2. »Kdo je pravzaprav človek?« Človek v celoti, telo in duh, ženska in moški, izraža ljubezen v svetu: govori ZDRAVNIK, dr. Milan Starc
11. marca ob 20.30
 1. Človek potrebuje človeka, Odraženika Kristusa in Cerkev - skupnost odrašenih ljudi: kratek uvod — DUHOVNIK
 2. Človek, kot ženska in moški, deluje v skupnosti ljubezni, v zakonu: govori ZDRAVNIK, dr. Milan Starc
18. marca ob 20.30
 1. Človekovo dostojanstvo: kratek uvod — DUHOVNIK
 2. Zakonska skupnost: govori PSIHOLOG dr. Danilo Sedmak
25. marca ob 20.30

Družina - skupnost ljubezni v božji zamisli: govori DUHOVNIK

Po vsakem predavanju bo RAZGOVOR.

Sodeluj tudi Ti!

Tečaj bo v prostorih Slovenske prosvete v Trstu, ulica Donizetti 3-I. desno.

PRED NOVIMI ŠOLSKIMI SPREMEMBAMI

Šolski zakon števil. 1859 z dne 31. decembra 1962 je prinesel v šolski sistem srednjih šol prve stopnje globoke spremembe in ustanovil enotno in obvezno srednjo šolo z novimi vzgojnimi in didaktičnimi načeli. Po tej reformi je bila obljubljena kot logično nadaljevanje tudi reforma višjih srednjih šol. Številne študijske komisije, okrogle mize, seminarji pa so vse do danes le predlagale, dijaštvo je stopilo v stavke, zasedlo šole in merodajni dejavniki so se končno le zganili in predložili še vedno le prehodni zakonski osnutek, katerega je poslanska zbornica že sprejela. Osnutek je sedaj v senatu in obstaja upanje, da bo vsaj v mesecu marcu zagledal beli dan in zaživel. Novi prehodni zakon se vsaj deino in v bistvenih zadevah loteva reforme višjih srednjih šol.

V čem bodo te reforme?

ZAČETEK ŠOLSKEGA LETA

Vse šole, nižje in višje srednje šole, tudi osnovne, razen univerze, bodo začele šolsko leto s 15. septembrom in ga zaključile z 10. junijem. Maturanti pa bodo zaključili z rednim poukom že 10. maja in bodo nato obiskovali posebne tečaje za pripravo na zaključni zrelostni izpit, katerega bodo kandidati polagali le v poletnem roku.

BREZ POPRAVNIH IZPITOV

Šolsko leto bo odslej razdeljeno na dve štirimesečji. Prehodni zakon predvideva tudi večjo prožnost in svobodo v delovnih načrtih »v okviru obstoječih programov«. Večje presenečenje, ki ga bodo eni sprejeli z navdušenjem, drugi morda potrti, je odprava vseh popravniških izpitov. Učenec izdelava ob koncu šolskega leta, ali pa dokončno pade. Novost pa so pomožni dopolnilni tečaji za višje srednje šole, ki naj nadomestijo popravne izpite. Ti tečaji se bodo začeli v drugi polovici šolskega leta, v popoldanskih urah, od srede meseca februarja pa do konca šolskega leta. Ob zaključku dopolnilnih tečajev bodo

JOSIP KRAVOS

TINE IN NANDO NA OPERACIJI

Pred nekaj leti v pozni pomladi se je Tine nenadoma počutil slabo, krčilo in trgalo ga je v desni nogi ter ga venomer sililo na bruhanje. Žena je telefonirala hišnemu zdravniku, ki je po pregledu ugotovil nevarno vnetje slepiča ter hladnokrvno izrekel: »Ja, tokrat boš moral takoj v bolnišnico.« Pridrvel je rešilni avto in Tine se je čez nekaj minut znašel v nadstropju kirurškega oddelka splošne bolnišnice. Položili so ga v posteljo velike sobe na desni strani širokega hodnika. Kmalu za tem mu je bolničarka obesila tablico z napisom Krt Valentino. Sobana je imela okna proti Piazza Ospedale tako, da se je razgled širil proti zapadni strani središča mesta, odkoder se je delno videlo vrvež in tudi slišalo iz oddaljenih zvočnikov na avtomobilih volilno propagando, ki je bila takrat v razmahu.

Tam se je Tine vročično in nekoliko preplašen najprej ogledal po posteljah z bolniki, od katerih je polovica že prestala operacijo, druga pa je še čakala nanjo; med temi pa so bili tudi taki, ki so šele pričakovali izid pregledov. Eden izmed teh še »nedoločenih« je ležal na desni poleg Tineta. Nervozno in sunkovito je sedel in včasih tudi vstajal, se držal za trebuh in razburjeno stopal po sobani. Nad njegovo posteljo je bilo na tablici napisano: Marcovich Ferdinando, krivulje temperature so se največkrat ustavljale na 38 stopinj. Zaradi njegovega nemira in prisrčne duhovitosti so ga vsi imeli radi, klicali pa so ga kar Nando. In vedno ko je kaj pripovedoval, je poudaril ponosno: »Noi operai del porto« ali pa »noi laboratori«. Tine, ki je bil bolnik iz predmetja in prvič v življenju v bolnišnici, je v začetku vse le mirno opazoval in najprej razbiral nad posteljami priimke in imena. Prvi mu je padel v oči Ota Stanislao, potem Fossati Pasquale, kmalu pa je spoznal prejšnji večer operiranega Možino Dušana, ki ga je poznal že od prej, zdaj je tiho tožil; na tablici pa so mu napisali Musina Spiridione. Tedaj se je Tine opogumil, vstal in se približal Spiridionu. Ogovoril ga je lepo po domače: »Dušan, vidiš kje se morava srečati, ti za enjo, jaz za slepiča; ti si na boljšem, ker si najhujše že opravil.« Dušan mu je z rahlo omotičnim glasom odgovoril: »Danes je še slabo, ker je prvi dan; rezali so me in šivali odzunaj in odznotraj; s slepičem pravijo, je veliko manj dela.« Tine mu je nekoliko pobito potožil: »Ja, ko bi bilo to od zunaj kot bradavica, ali je vse odznotraj.« In že je prihitela bolničarka Elena s klistirjem v roki in kar od daleč zaklicala: »Sior Krt, pronto per lei«. Po tem oprasku mu je Nando mirno izrekel: »Beato ti, che te ga fato el primo passo cussi presto.« Kmalu potem, ko se je večerilo, je prijazna Elena spremljala Tineta v operacijsko sobo ter ga opogumljala: »Coragio, sior Krt, sta operazion xe come la sponta de una vespa.« Bojazljivo se je Tine oziral z operacijske mize na machirane zdravnike in ljudi, ki so se vrteli okoli zdravnikov. Potem so mu nataknili masko in je moral šteti, dokler se ni kot po stopničkih izgubil v nezavest.

Ko se je Tine zbudil iz tega cmotičnega sna, je počasi prihajal k sebi. In ko mu je prijazna bolničarka pomagala, da je iz žličke srebala čaj, je oslabelemu Tinetu kar samo padlo iz ust: »Che bela sponta dela vespa, a siora Elena,« je zbadljivo ter malo nejevoljno dejal: »Ma katera mati vas je zibala?« Bolničarka se je prijazno nasmehnila ter po domače naglas dejala: »Mene nej nubena zibala, zatu kr moja mati nej jemejla cejt, kr je bla za zguatero na štaciun.« Tine je bil naenkrat vesel in je rekel: »O boga Jelica! Potem pa ne zame-

rite.« Ta drobni pogovor je spravil v dobro voljo vse, ki so ga razumeli. Že drugi dan je Tine sedel na robu postelje in odgovarjal na jutranjo molitev sestre prednice, ko se je ta pojavila na vratih sobane. Ker pa je bil Tine edini v sobani s to dobro voljo do molitve in še njemu v italijanščini ni tekla, se mu je sestra približala in mu na tiho svetovala, da lahko moli v materinščini. To je Tineta ohrabrilo, da je začel glasno moliti po slovensko, da se je komaj slišalo sestrino namigovanje: »Più piano, più piano.« Od strani pa se je še posmehljivo zadiral Nando prav na glas: »Vara qua, che gavemo scoperto el nonzolo de Bolunc e ste zerti che de ora in poi ne andara a tuti ben.«

Kako uro pozneje je prizvončkljal ministrant in za njim bolniški duhovnik s sv. popotnico in je obhajal starega Glinderja. Medtem ko so drugi mirno ležali, sta Tine in Nando stala ob strani svojih postelj. Ko je duhovnik opravil obred sv. obhajila in med zvončkljanjem nadaljeval svojo dušno-pastirsko nalogo, se je nenadoma Nando pomaknil pred duhovnika in ga zaustavil rekoč: »La scusi sior reverendo, cossa fé ore straordinarie oggi?« (To je rekel zato, ker je duhovnik navadno kasneje prihajal med bolnike). Reverendo se je lahko sklonil in vljudno odgovoril v lepi italijanščini: »Ne gospod, jaz samo opravljam med vami svoje versko poslanstvo in dolžnost za duševno tolažbo in zveličanje, da vam v potrebi podelim sv. zakramente.« Nando je bil osupel ob duhovnikovih spravljivih besedah in je še vprašal: »Sior reverendo, mi son daccordo su tuto questo, ma se la me fa una garanzia scritta su carta bolata de aver una bona riuscita saria ancora meio.« Dušni pastir je spet potrpežljivo odgovoril: Za vsakega človeka je njegova vest največje jamstvo. In reverendo se je spet rahlo priklonil in mirno odšel. Nando je sedel na rob svoje postelje, uprl kolombe ob kolena, sklonil glavo in si z dlanmi pokrnil obraz ter tiho premišljeval. Čez nekaj časa si je pomel obraz, spustil roke, stresel glavo in se zravnal; obrnil se je k Tinetu ter mu umirjeno rekel: »Te ga senti che parolone?« In po kratkem premolku je rezko zaključil: »Ma questo xe un de quei preti, che credi ancora in Dio.« Tine je pogledal svojega sobolnika v oči in mu začel pripovedovati, da so po njegovih izkušnjah duhovniki že po svojih notranjih nagnjenjih določeni za ta vzvišeni poklic. Pravil mu je še, kako je bilo v njegovi dvojezični fari pri krstnem obredu njegove druge hčerke Dunje, ko so v družbi botrov z duhovnikom naglas molili vero, da je bilo to za vse lepo doživetje. In da je nazadnje župnik od navdušenja vprašal navzoče, kaj bi še hoteli. Tine je zaključil: »Jaz sem v imenu vseh zaprosil za blagoslov, da bi čakali vsi prisotni Dunjino polnoletnost.« Takrat je Nando vneto vzkliknil: »E dopo se ga averà!« Tine je pritrdil z odločnim »altro che«.

Tisti teden volilne propagande je ostala sobana več ali manj zasedena z istimi bolniki, ki so čakali na operacijo ali pa s tistimi, ki jih bodo poslali po težjem okrevanju domov. Zato so se bolniki po celotedenski volilni zvočni in časopisni reklam, ki je ob zaključku prav tiste dni prišla do vrhunca, tudi politično spoznali in si dajali od časa do časa pritajenega duška ob zvočnih pozivih na vozilih. Tako sta se na primer Nando in Renato, ko so se čuli klici »laboratori«, zadovoljno nasmehnila, medtem ko je stari Glinder na tiho požvižgaval avstrijsko himno. Ob obhodnici s pozivom Slovencem sta se pa Dušan in Tine spogledala in srečno pomežiknila. Ko pa je tridesetletni Ettore Stramorto, ki je zadnji prišel v sobano, slišal gesla v svoj prid, je stoje vzel iz žepa vžigalnik, ga odločno vkresnil ter ga za dalj časa držal v dvignjeni pesti. Le Ota Stanislavo je ostal ravnodušen, ker ni bilo slišati pozivov, ki bi niemu ugajali. Pa ga je nato izpeljal drzni in odkritosrčni Nando. Tiho se mu je približal z rahlim vprašanjem: »E ti no te pendi de nisuna parte?« Ota se je v zadregi pričel čohati po svoji svetlolasi glavi in rekel: »A, ma mi son triestin.« Tedaj se je Nando vžgal in začel kar po hrvaško: »Pa što ti je to Triestin, nacija ili partija? To ti ne znači ništa bogami!« To je Ota spravilo v veliko zadrego, da se je počasi umaknil iz sobane

(Dalje na str. 38)

učenci, ki ne bodo pokazali zadovoljivega uspeha, padli. Nastane pa takoj praktično vprašanje: bo to mogoče izvesti že v letošnjem šolskem letu?

Četrty člen zakonskega osnutka je predlagal, naj se študij na učiteljskih in na licejih za umetnost dvigne od sedanjih štirih na pet let. Levica se je z vso silo uprla temu predlogu. Zato ostane pri starem in absolventi učiteljsča bodo še naprej lahko prišli za eno leto po krajši poti do diplome.

Za zrelostne izpite je določeno, da se vrše tudi v letošnjem letu po vzorcu zadnjih let.

Če bo ta zakon izglasoval senat še v mesecu marcu, ga bodo začeli izvajati že v tem šolskem letu. Je pa tudi zakon le zasilno mašilo v vidiku splošne reforme. Upajmo, da ta novi zakon ne bo prinesel jutri novih razočaranj in kritik.

OSNOVNA ŠOLA NA SLOVENSKEM 1869-1969

Ob stoletnici osemletne šolske obveznosti na Slovenskem je Slovenski šolski muzej v Ljubljani izdal zbornik Osnovna šola na Slovenskem 1869-1969. Zbornik so uredili dr. Vl. Schmidt, dr. V. Melik in Fr. Otanek. Sodelavcev pa je cela vrsta in so vsi z veliko prizadevnostjo obdelali poverjena jim poglavja. Posebej je za naše razmere zanimiva razprava Draga Pahorja: Pregled razvoja osnovnega šolstva na zahodnem robu slovenskega ozemlja. Ta razprava je izšla tudi v ločenem odtisu. Celoten zbornik nam nazorno prikazuje razvojno pot slovenskega šolstva zadnjih sto let.

ZAČETEK OSNOVNEGA ŠOLSTVA V TRŽAŠKI OKOLICI

Drago in Samo Pahor sta povesnila krajšo razpravo stodevetdesetletnici škedenjske šole in ugotovila, da ustanovno leto škedenjske šole ni leto 1827 temveč leto 1780. Ta šola je bila prva šola v tržaški okolici. Izsledke za to poravo sta prireditelja našla v tržaškem arhivu. Študija je izšla v ponatisku iz Primorskega dnevnika.

MAKS ŠAH

SLOVENSKI POLDNEVNIK

CELOVEC - MARIBOR - LJUBLJANA - TRST - BUENOS AIRES

DRAGA 1971

Vse, ki žive na slovenskem poldnevniku, že zdaj vabimo na študijske dni v Drago. Kot smo določili, se bodo pričeli prvo soboto septembra, torej 4. V ponedeljek, 15. februarja je imelo Društvo slovenskih izobražencev v Trstu širši sestanek, na katerega je povabilo širši krog tržaških in goriških izobražencev, pa tudi iz Slovenije se jih je več odzvalo vabilu. Glavni razgovor Drage 1971 naj bi potekal o vprašanju sedanjega položaja Slovenije, in to osvetljenega iz vseh zornih kotov. Podrobno izdelan program bo odbor objavil, kakor hitro bo imel tudi odgovore in pristanek predavateljev.

Prosimo tedaj, da bi slovenski izobraženci v Sloveniji, v zamejstvu in zdomstvu, v kolikor jim je to mogoče, rezervirali čas za letošnjo Drago. Naj bo tudi v tem letu Draga vseslovensko srečanje in naj se razprave dvigajo na raven vseslovenskega kulturnega parlamenta. Ta želja je bila izražena na prvem pripravljalnem razgovoru; to je bila želja vseh navzočih, ki jim je to srečanje drago.

MEDDOBJE

Prispela je 3. številka slovenske revije Meddobje ki jo izdajajo Slovenci v Buenos Airesu, urejujejo pa: dr. Tine Debeljak (predsednik), France Papež (glavni urednik) in vodje odsekov dr. Srečko Baraga, arh. Marijan Eiletz, dr. Mirko Gogala, dr. Alojzij Kuko-vica DJ in Nikolaj Jeločnik. Ta številka je morda bolj od ostalih izraz razpoloženja, včasih stiske, pa spet vere v poslanstvo, ki ga čutijo tamkajšnji Slovenci do svojega naroda. Sodelujejo: France Papež iz Argentine, Vladimir Kos z Japonske s pesmimi. Frank F. Bukvič iz ZDA s prozo Strast, Vinko Brumen iz Argentine je napisal daljšo razpravo pod naslovom Naš izseljeniški tu in sedaj. — Razen tega piše M. Gogala o razvoju revolucionarne misli, glose Fr. Papež: Ludwig van Beethoven in France Prešeren — genij ritma, genij besede, Tone Gosar pa je napisal namesto osmrtnice svojemu očetu sociologu univ. prof. Gosarju prisrčen spomin pod naslovom Moj oče. Med kritikami je zanimiv prispevek Rajka Ložarja iz ZDA Tri antologije nemške lirike. Med mnenji pa še Brumnov zapis Ali se staramo? Vsa revija je izraz prizadetosti in ljubezni, žal le, da del kulturnih delavcev ne sodeluje več v njej; njena teža bi bila sicer še večja.

ZLATI DOKTORAT DR. VEBRU

Dr. Francu Vebru je podelila graška univerza ob petdesetletnici doktorata zlati doktorat. Znanstvenik ima velike zasluge na filozofskem področju. Nismo brali, da bi ljubljanska univerza, na kateri je dr. Veber dolga leta znanstveno deloval, jubilarntu izkazala kako posebno pozornost.

MEDNARODNI USPEH

SLOVENSKI MLADINSKI PEVSKI ZBOR, ki ga vodi Marija Fink-Geržiničeva, je nastopil v okviru I. argentinskega državnega festivala božičnih pesmi, ki se je vršil od 17. do 23. decembra na umetnem otoku Športno mesto Boca jun. v reki La Plata. Zbor je nastopil s skladbami Gallusa, Mozarta in Geržiniča ter s petimi slovenskimi božičnimi pesmimi. Dobil je tretjo nagrado.

KAREL MAUSER: Na ozarah

Zbirka črtic Na ozarah, ki jo je pred kratkim izdala Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu kot prvo knjigo XI. letnika svojih publikacij, je Mauserjeva 25. knjiga. Črtice je zbral in uredil Janez Sever, knjigo pa je opremil arh. Marijan Eiletz. Menda je to že 73. publikacija založbe SKA.

Pisatelj je knjigi na ovitek pripisal: »Kot slikice, ki sem jih kot otrok slikal na gladko stran suhega lubja, takšne so tele v tej knjigi. Preproste, kdaj otroško naivne, včasih bridke, s trnom v srcu. Pisal sem jih v baraki, nekatere že v času, ko sem na tujih tleh v svojih otrocih gledal svoja otroška leta. V nekaterih je domotožje, v nekaterih obup revolucijskih dni — v vseh pa je dom in spomin in ljubezen do dobrega življenja. — Na ozarah. Prostor, ki je blizu ljudem. Prostor, kjer je človek kljub temu lahko sam in sta zemlja in nebo varuha trav, klasja in miru.«

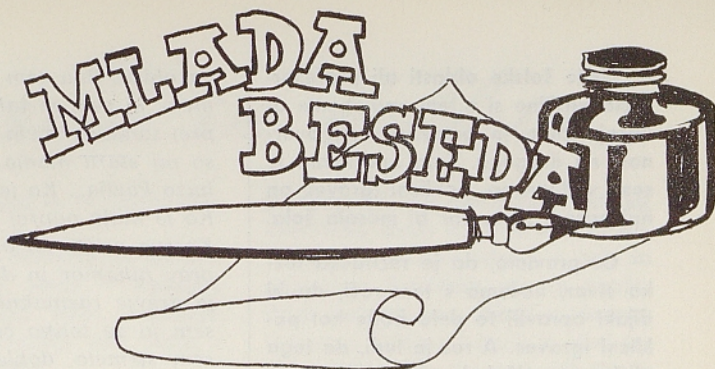
SLOVENCİ V SVETU

P. dr. **Silvin Eiletz DJ**, ki je lani doktoriral iz modroslovja s tezo »Marx in dialektični humanizem«, je razpravo objavil tudi v španščini v reviji CIAS, ki jo izdaja jezuitski Zavod za proučevanje in družbeno dejavnost v Buenos Airesu. Razprava je v argentinskih intelektualnih krogih zbudila veliko pozornost in mnogo razpravljanja, saj slovenski znanstvenik v svoji tezi razkriva docela nova dognanja o Marxovem filozofskem gledanju na človeka in družbo.

PIONIR HMELJARSTVA V ARGENTINI

Slovenec pionir hmeljarstva v Argentini, dr. Leopold Leskovar, ki je bil leta 1941 kot mlad študent klasične gimnazije v Mariboru kot žrtev nasilnega nacizma pregnan, je končal na florentinski univerzi agronomske študije in šel v široki svet. Ustavil se je v Argentini, kjer je predlagal gojitev hmelja. Njegov načrt je popolnoma uspel. Dr. Leskovar je postal tako pionir argentinskega hmeljarstva. Kot strokovnjak za hmeljsko industrijo je že večkrat prišel v Evropo in obiskal najpomembnejše hmeljske dežele. Tako je obiskal Savinjsko dolino, Bavarsko in Češko, študiral na licu mesta izsledke in jih prenesel v Argentino.

PODOBA STARE MAME

»Stara mama pišejo,« maha brat z velikim belim pismom.

Na vsako drugo pošto planemo vsi, če je naslovljena na »cenjeno družino« in se pričkam, kdo jo bo odprl. Branje teh pisem pa, ki prihajajo enkrat na mesec, je postalo pravi hišni obred. Tisti, ki pismo pri- nese, ga vedno izroči mami. Ta vzame nož in varno prereže zgornji rob ovojnice. Nato potegne ven dva velika, na obeh straneh na drobno popisana lista. Pisava je drobna, vrste so cikcakaste, ker stara mama ne vidi več dobro. Pismo je napisano v dolnjiščini, brez vejic in pik, le tu in tam je kak samostalnišnik napisan z veliko začetnico.

Zgodilo se je že, da je pošta prišla, ko mame ni bilo doma in je pre- bral pismo kdo drug. A kmalu smo spoznali, da ne bomo kos pisavi, kaj šele, da bi dojeli smisel stavkov. Ko nam ga bere mama gladko in počasi, se šele zavemo, da je pismo polno skrbi, dobrote in ljubezni, vedrine in celo duhovitosti. Najprej je na vrsti njihov dom. Pišejo o pšenici, kako jo je pobila toča, ali o vinskih trtah, ki tako lepo kažejo, o velikem pridelku jabolk in češpelj ali pa o nenadni bolezni pri prašičih, ki skoraj edini predstavljajo večji dohodek pri hiši. Čeprav malo vemo o življenju kmeta, iz teh pisem vendar čutimo trpljenje človeka, ki je pri svojem trdem delu ves odvisen od vremenskih prilik. Obenem pa se zavemo, da je njihov dom kraljestvo v malem. Kmet je na svoji zemlji svobo- den človek in ga nihče nima pravice priganjati in mu določati dela. Njegov gospodar je zemlja.

S polja preidejo stara mama na hišo in na sinovo družino, s katero žive. Takrat se nam zazdi, da je zadišalo po pravkar pečenem doma- čem kruhu, in po nageljčkih iz njenega »gartelca«, po tistih, ki diše po cimetu. Ko popišejo vse, kar se je doma zgodilo, gredo po vrsti po dru- žinah vseh svojih otrok, ki žive raztreseni tu in tam po Sloveniji. Kakor koklja nas zberejo pod svoje peroti, da se čutimo varni in spet eno med seboj. Končno se ustavijo pri nas v Trstu pri svojem »ljubem sinku Jo- žetu«. Pogovore se z vsakim posebej, vsakemu znajo povedati kaj lju- bega in dobrega.

Šele nekaj let vem, kdo je — stara mama. Ko sem bila še čisto majh- na, sem se pogosto ustavljala pred sliko v svetlem okviru. Rekla sem. »Ta stara mama,« ker so me tako naučili. A sem vendar tiste prijazne modre oči, bele lase in dobrohoten smehljaj pripisovala nekemu prav- ličnemu bitju, mogoče babici iz Rdeče kapice. Ko sem bila malo večja, mi je dalo mnogo misliti to, zakaj pravijo: »Stara mama so pisali, stara mama so rekli.« Kako je to mogoče, če je stara mama samo ena?

Potem so nekoč prišli k nam na dolg obisk. Tisti čas imam v zelo lepem spominu. Nikoli nisem bila kaznovana, ker so vedno zastavili dobro besedo zame, in kadar mi kosilo ni bilo všeč, so mi pripravili ocvrt krompir. Zvečer so nam pripovedovali pravljice in do podrob- nosti opisovali vse, kako je pri njih na kmetiji. Ko so odšli, mi je bilo zelo dolgčas.

Nekega dne — še sedaj vem, da je bil eden tistih pustih jesenskih dni, ko megla visi skoraj do tal in zleze v kosti in možgane. Pozvonilo je. »Brzjavka«. »Mamo je zadela kap. Malo upanja.« Tisti dnevi so bili kakor mora. Če je zapel telefon, smo se stresli, če je pozvonilo pri vra- tih, smo se preplašeni spogledali. Nobeno sporočilo nam ni dalo niti mrvice upanja. Potem pa nenadoma: »Mami se je obrnilo na bolje.« A dolgo, dolgo je trajalo, preden smo lahko zatrdno upali, da bodo stara mama ozdraveli. Ko so se nam nekoč celo sami oglasili po telefonu, nisem mogla več vzdržati. Prosila sem in prosila, da bi naju z bratom pustili

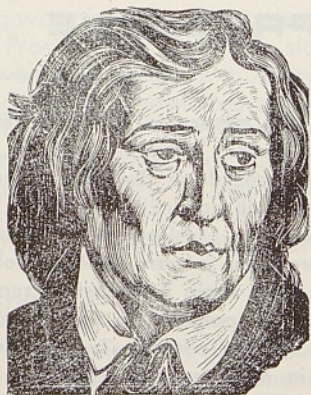
MLADINA IN PREŠERNOVE PROSLAVE

V tem mesecu so se vrstile števil- ne Prešernove proslave po naših šo- lah in krožkih in društvih. V mno- gih društvih po dežli je mladina so- delovala na proslavah, kar je goto- vo prav, saj je prav mladina pokli- cana, da s svojo živahnostjo, iznajd- ljivostjo in spontanostjo najlepše pro- slavi svojega pesnika. Tudi na ljud- skih in nižjih srednjih šolah so bi- le proslave.

Žal pa proslavlja že nekaj let ze- lo pasivno Prešerna mladina naših višjih srednjih šol. Ne vem, kako to, da se je uvedla praksa, da od- hajajo dijaki naših najvišjih srednje- šolskih zavodov ali v Kulturni dom ali v kako drugo dvorano, kjer jim pridejo recitirat Prešernove pesmi poklicni igravci. Še pred tem so ho- dili igravci po šolah in so na vsaki šoli recitirali, le nekaj besed o pesni- ku je povedal profesor ali študent. Pustimo ob strani zmogljivost in spo- sobnost poklicnih igravcev. Gotovo bi moral vsak poklicni igravec naj- bolje predstaviti pesnika, vemo pa, da je recitacija najtežji umetniški iz- raz tudi za poklicnega igravca, ki mora pesem povedati tako kot jo je pesnik čutil, in to v vsej izraznosti me- lodije, ritma in čustva. Ne sme pa recitator pesmi igrati! Priznajmo, da tega vsak igravec ne zna. Razen tega imajo poklicni igravci svojo spe- cifično nalogo kot igravci našega stalnega gledališča in jih, po mojem mnenju, ne kaže trgati od njihove že tako velike zaposlenosti (kar se pogosto poudarja) na odru samem.

Naše šolske oblasti ali profesorji slovenščine si s tem »najetjem« o-lajšajo delo in prenesejo odgovornost na drugega. Zelo enostavno je sestiti v dvorano, poklicni igravec pa naj naredi tisto, kar bi morala šola.

Če pravimo, da je recitacija težka stvar, nočemo s tem reči, da bi dijaki opravili to delo bolje kot poklicni igravec. A res je tudi, da tega nihče ne pričakuje. Študentje bodo proslavili Prešerna po svoje, po svojih zmožnostih, kot ga čutijo. Morda bo tehnično to slabše, toda s pomočjo profesorjev bodo morda dosegli večji učinek kot pa ga kdor koli drug. Študentje se bodo tako vsaj enkrat v letu bolj približali pe-

sniku in to na poseben način, ne samo pri literarno zgodovinskem pokuku. Misel na Prešerna bodo čutili ob pripravi proslave in jo bodo potem prenesli še v posamezna društva in krožke na vasi, za kar so gotovo oni poklicani.

Prepričan sem, da to potrebo čutijo tudi dijaki sami in se mi zdi krivično, da so že več let oropani za tako velik dogodek. Čudim se tudi, da niso študentje vnesli med svoje zahteve tudi te, da hočejo na naših šolah oni sami proslaviti Prešerna.

Navadno imamo proslave ob desetih dopoldne in to že od tedaj, ko so sprejeli to zahtevo tedanjih slovenskih šolnikov zavezniške vojaške oblasti. Morda bi kazalo usmeriti naše prizadevanje v to, da bi postal ta dan celodnevni pravnik naših šol saj drugih praznikov iz slovenske zgodovine ali kulture naše šole nimajo. Najlepši praznik pa je tedaj, ko se sami aktivno vključimo v njegovo slovesno praznovanje.

Jože Peterlin

na obisk. Bila sem tako razburjena, da se nisem menila ne za državno mejo, ki sem jo takrat prvič prestopila, niti za Ljubljano, o kateri sem prej sanjala. Imela sem odprte oči, pa sem videla samo dom, o katerem so mi stara mama govorili, in travnike in vinograde, konja Prama in kužo Pazija... Ko je avtobus zavozil po dolini gračev, sem se oddahnila. Ko je malo naprej avtobus obstal, sva se z bratom kar pognala v hrib. Ko sva prišla do prvega vrha, sem razočarano ugotovila, da se ne vidi prav nikamor in da vodi pot samo navzdol. A že po nekaj korakih, še je drevje razmaknilo in na nasprotnem bregu sem zagledala sliko, ki sem jo že toliko časa nosila v duši — dom stare mame. Zamaknjeno sem strmela, dokler me iz globeli ni zbudil glas: »Teci, kaj gledaš!« Tekla sem za bratom v globel. Od tu sva se začela spet vzpenjati. Videla nisva ničesar razen trave in dreves ob poti. Nenadoma pa se je čisto blizu oglasil pes. Samo še malo!

Ob kozolcu sva obstala. Bila sva tako blizu, da sva razločila kokoši in purane ob hiši. Pes je tako neusmiljeno besnel, da je priklical na prag radovedno postavo. »Teta!« sva zarjula hkrati. Trenutek za tem je bila pred hišo že vsa stričeva družina. Zagnala sem se po stezi in v strahu vprašala:

»Pa stara mama? Kje so?«

»Notr so, na toplem,« je rekel stric. A mama so medtem že razumeli, da je v hiši nekaj novega. Stopili so v vežo, v obraz prosojni po prestani bolezni, a modre oči v vencu belih las so sipale živo in mlado kakor s tiste davne slike. In objeli so me s tako močjo, kakor takrat, ko so bili še zdravi.

FESTIVAL NARODNO ZABAVNE GLASBE

1) Ansambel »Lojzeta Hledeta in fantov iz Britofa« iz Števerjana pri Gorici (Italija), pod okriljem S.K.P.D. »Franc. B. Sedej« iz Števerjana, razpisuje PRVI ZAMEJSKI FESTIVAL NARODNO ZABAVNE GLASBE, ki bo v Števerjanu med Borovci (v primeru slabega vremena v dvorani) dne 2. maja 1971 z začetkom ob 15.30.

2) Za festival se lahko prijavijo slovenski narodno-zabavni ansamblji.

3) Organizator prevzame stroške za kosilo, večerjo ter prenočišče dne 2. maja.

4) Komisija, katero bodo sestavljali izvedenci (5 po številu) ter pet članov izbranih iz prisotnega občinstva, bo podelila naslednje nagrade:

1. nagrada Lir 70.000

2. nagrada Lir 40.000

3. nagrada Lir 20.000

ter pokale, kakor bo določeno.

5) Prijave se sprejemajo do 31. marca 1971, ki naj se pošljejo na naslov:

»Ansambel Lojzeta Hledeta in fantov iz Britofa«
S.K.P.D. »Franc. B. Sedej«

34070 San Floriano del Collio - Gorizia (Italia)
ter morajo biti navedeni tile podatki:

1. Točen naslov ansambla ter naziv.

2. Ime voditelja oz. odgovornega, njegov rojstni kraj, datum ter sedanje bivališče vsakega člana posebej.

6) Organizator bo dal na razpolago nastopajočim amplifikacijo (ojačevalce).

7) Ansamblji dopustijo eventualno snemanje Radia Trst - A.

V Števerjanu, dne 5. februarja 1971.

Za sodobne žene in dekleta

V Kulturnem domu v ulici Petronio ta četrtek ni mladinskega abonmaja, kamor zahajamo vse, pet po številu, čeprav sta mladi samo dve. (Se pravi zelo mladi, ker mlade smo tako ali drugače še vse, celo teta Aja). Rana ura, zlata ura, to je namreč edini abonma, ki se začne ob človeški uri. Na Tržaškem je že tako, da je naše gledališče tudi edini kraj, kjer znamo pozabiti svoje nazorske in politične razlike in se srečujemo prav vsi. Drugače pa, saj veste, eni ne prestopijo praga Donizettijeve ulice, drugi se izognejo ulici Madonina, eni so abonirani na torkove večere v Slovenskem klubu, drugi na sobotna predavanja v ulici Risorta. Tretji se spet udeležujejo v pevskih zborih ter ožjih športnih in kulturnih društvih. Največ pa jih posedla doma pred televizijo in se udeležujejo le med domačimi štirimi stenami. Prav zaradi teh zadnjih, ki jih je žal največ, se med sabo redko vidimo. Tako tudi me.

Pa smo se le zbrale, vseh pet! Urednik nam je namreč sporočil, naj pošljemo kaj za naslednjo številko. In ker je prišlo za nas dvoja pisem, naj upoštevamo eventualne želje svojih bralk. No, pisma so bila stroga, zahtevalo manj govorjenja in šal, pač pa več praktičnih nasvetov! Prav, privezale si bomo jezičke in se držale napotkov, v upanju, da prihodnjič pride kako pisemce, ki bo hotelo tudi kaj naše duhovitosti!

Tako smo staknile glave, s čim iz naših praktičnih izkušenj bi lahko postregle.

Dekletom (seveda velja tudi za fante in za gospe) pa mlada Lara svetuje:

DOMAČA DIETETIKA

Zajtrk za dekleta s problemi

Če se nočeš zrediti (oz. hočeš shujšati):

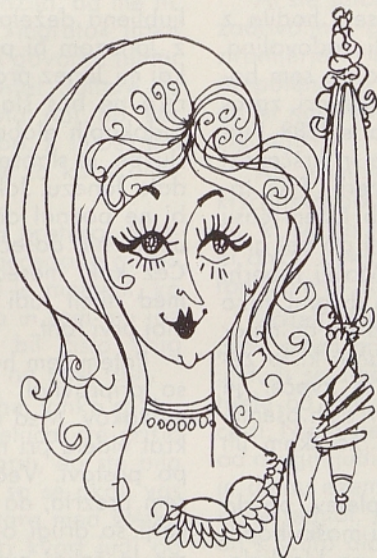
Čaj ali mleko skoraj brez sladkorja; ali sadni sokovi; ali sadni frappeji, napravljeni v električnem mešalcu. Ali sok ene limone z malo sladkorja; ali sok grenivke z malo sladkorja. Trdo kuhano jajce in prepečenec pa vsak dan obvezna,

Če si kot trlica in se moraš zrediti:

Bela kava z maslom in medom ali marmelado, sadje v mešalcu (banane, dateljini, fige). Namesto masla in marmelade tudi jajce z gnjatjo ali slanino.

Če imaš mozolje:

Čaj z limono, sveže ali kuhano sadje skoraj brez sladkorja, med, jogurt, prepečenec. Četrto ure pred zajtrkom pa iztisni iz kozarec mlačne vode sok pol limone in spij.

Vinjeta Klavdij Palčič

Za lepo kožo je važna dobra prebava, tu in tam dodatek vitaminov v obliki kapsul ali tablet — ter redno čiščenje kože. Nasvet za dobro prebavo: Ocedi razkuhan ječmen in dodaj tej vodi malo sladkorja in limone. Ali skuhaj suhih sliv ter jih pojej, popij tudi vodo, vse to na tešče. In seveda — ne jej čokolade in ne pij kakava!

Ker je urednik odstopil tokrat samo eno stran, sva Manja in Vanja ostati pri nasvetih za kuhinjo, upoštevajoč, da sva zadnjikrat obljubili recepte, ki zahtevajo malo časa in so namenjeni nepričakovanim gostom (ali primerom, ko si trudna in moraš nekaj ponuditi na hitro.)

Vanja je zraven ponudila iz hladilnika

izremo v čašah:

nad ognjem stepaj, da se gosto speni (zavreti ne sme), 4 dcl bele

ga vina, sok ene pomaranče, 10 dkg sladkorja, malo vanilije in 5 rumenjakov. Še vroče nađevaj v čaše in postavi v hladilnik ali na mrzlo. Pred serviranjem obloži s stepeno smetano. Talkšna krema je všeč tudi moškimi. (Če pa se ti zdi škoda beljakov in nimaš pri roki smetane, potem stolci preostale beljake v trd sneg, vmešaj vanj na koncu malo sladkorja, potem pa sneg z žlico polagaj v vrelo mleko, odstavi, pokrij in pusti nekaj minut, da se kepe napojijo. Potem pa jih na cedilu odcedi ter nađevaj na kremo v čašah.)

Manja je nepričakovane goste presenetila v 10' s temle:

skutina krema s sadjem

Četrto ali pol kilograma (kolikor je pač gostov) sveže skute (ricotta) zmešaj ali z 10 dkg »mascarpone« ali pa kar z nekaj žlicami domače posnete smetane (ali pa v Sežani kupljene kisle smetane), z zavojčkom vanilija, žlico limoninega soka in kozarčkom mandarino-vega ali pomarančnega soka. Pri- mešaj drobno narezanega sadja (banane ali mandarine), poljubno osladkaj s sladkorjem, naloži v skledo ali v čaše in obloži s krehli mandarine ali pomaranče.

Ježek iz grenivke (grapefruit)

Za štiri osebe vzemi dva velika grapefruita (pompelma ali grenivki), ju obodi krog in krog z zoborebci (dobijo se tudi večbarvni iz plastike), na zoborebce pa v čimbolj pestrih barvah nabodi na kocke narezanega ementalkega sira, prekajene slanine, vloženi majhnih čebulic, obročke vloženi rdečih paprik ali kislih kumaric, na majhne štirikotnike narezanih debelejših rezin kuhane gnjati ali jezika ali belega mesa. Na vsakem zoborebci naj bo v pisanem zaporedju naloženo v nekakšen stolp vse naštet, tako da si gost vzame vsebino stolpca na rezino kruha, ki ga ponudi opečenega ali svežega — poleg pijače.

Pogovor o »družinskih slaščicah«, ki malo stanejo in veliko zaležjo, pa so naše dame prenesle na prihodnjo številko.

PODMLAČANKA

IZ MOJEGA ŽIVLJENJEPISA

(NADALJEVANJE IN KONEC)

Poglejmo nazaj, kaj pa že kaj Mičica! — Nisem imela lepe mladosti, za pestrno sem bila sedmim otrokom. Ko nisem bila več pestrna, sem hodila z materjo na njivo, bila sem mnogo bolj zadovoljna. Počutila sem se že skoraj dekle. V šolo pa sem hodila le dve leti, ker prej ni bilo šole v naši fari, zgradili so jo leta 1898, moje rojstno leto pa je 1888. Naučila sem se branja, pisanja, računstva in krščanski nauk, potem sem začela hoditi v taberh. Prvi taberhi so bili, da smo želi praprot. Ob tistem času so nastiljali le s praprotjo. Lon so dajali po pet grošev (pet krajcarjev je dalo en groš). Moški taberhi so bili po kroni. V nekaj letih se je lon dvignil, tako da so imele ženske po kroni. Moški pa po gulinar na dan. Hrana je bila le doma pridelana: kislo zelje, ješprenj, kaša, krompir. Zjutraj in zvečer je bil pa sok, ječmenov skoraj vsak dan, včasih pšenični. Kruh je gospodar narezal v šnite, ženskam jih je pometal pred vsako eno.

Delo je zmučilo, naj bo žetev ali pletev, pa da je le bilo kaj zaslužka. Pozimi so mladi moški hodili na Koroško na holcarijo, dekleta smo pa klekljale, starejši so smukali vajnike: to so bile hrastove veje, zvezane v butarice med Velikim in Malim šmarnom, v času, ko ima listje največ hranilne vrednosti. Dandanes obdelujejo pri nas zemljo le, če imajo lastne otroke pri hiši ali postarne strice in tete, drugo gre vse v mesta. Če se pa čas obrne, bodo ljudje še radi delali zemljo, kdor jo bo imel. Zato, ker nič ne vemo zanaprej, kaj še pride, rajši pride kaj slabega kot dobro.

Doma so me držali strogo, nikamor nisem smela v družino, razen vsako nedeljo popoldne k nauku. Pri šestnajstih sem bila že kar punca. Enkrat je pa bilo, da sem šla v Rovt plesat, namesto k nauku. Nebeško je bilo fletno. Ko se je mračilo, sem se komaj poslovila. En fant je šel z menoj. Rekla sem mu, ne smeš do doma, gotovo bi me natepli. Ubogal me je. Za pust sem pa smela z materjo in očetom v gostilno: od pustne nedelje zvečer pa do ponedeljka zjutraj.

Fantje so mi začeli pisariti in tudi na okno so me ponoči prišli klicat. Pa nisem ne govorila z njimi ne odpisala, imela sem jih za smrčavce, ker so bili le malo starejši od mene. Potem je prihajal Janez, fest fant, bil je že vojaščino odslužil. Lojtro je moral iz Rastovk prinesti, da je prišel do okna, ker je imel oče vse lojtre zaklenjene. S tem fan-

tom sem rada govorila. Rekel je, da bi se poročila in šla v Ameriko. Takrat je bila Amerika kot obljubljena dežela. Mene pa za tja ni imelo, vendar z Janezom bi pa šla kamorkoli. Povedala sem oču, kaj mi Janez pravi. — To si pa izbij iz glave, v Ameriko ne boš šla. Kdor hoče zaslužiti, mora delat v rudokopih globoko pod zemljo, kdor pa išče druge službe, je slabše kot pri nas. — Težko sem to povedala Janezu. Jokala sem, tudi on je bil solzán. — Ko bi ne poznal očeta, kak je trda grča... tako pa ne upam nič doseči. Pa ne bom te mogel pozabit. — Čez kaki mesec jih je več odšlo čez veliko lužo, med njimi tudi Boltarčev Janez iz Ostrega vrha, moj prvi fant.

Potem sem hodila v taberh v Rovt k Hdelu. Ondi so pripravljali za novo štaló. Potrebovali so več možakov. Med njimi je bil tudi fant, ki sem ga večkrat videla pri maši, poznala pa ne. Bil je korenjak po postavi. Večkrat se mi je malo nasmešnil, pa sem prezrla, da bi me ne imel za prismočo. Po večerji so drugi odšli, jaz sem še pometala. Oni fant me je čakal zunaj. Objel me je in rekel: »Punčka, malo počakaj, da se bova malo pogovorila.« Mene pa tako sram, ušla sem v hišo. Drugi dan tega fanta ni bilo. Vprašala sem gospodinjo, kdo da je. »Veš, Micka, to je pa moj brat Matevž iz Podmlake. Ali bi ga ti vzela?« »Takšen z gruntom da bi mene vprašal, to mi še na misel ne pride!«

Po tem dogodku sem mnogo mislila na Matevža. Neke nedelje zvečer pa pride na okno klicat. Slišala sem takoj, ko je šel po lojtri. Poklical je prav rahlo, potem močneje, prižgal je žveplenko in posvetil v sobo. Govoril je pa tako lepo o ljubezni in bodočnosti, kot bi bila že jaz Podmlako. Jaz pa nisem mogla spregovoriti niti besedice. Srce mi je pa tako močno utripalo, da se ni umirilo pozno v noč. To mora nekaj pomeniti! Zato, ker bi bila rada govorila z njim, pa nisem imela tiste moči. Nesrečno sem se počutila? V dolini sem imela teto, edino, da sem ji kaj zaupala. Njej sem povedala vse.

»To si se prav s pametjo skregala, da nisi nič rekla! On je fest fant pa grunt ima. Redke so bajtarske dekleta, da pridejo na kmetijo. Zdaj ga pa ne bo več!« »Saj mi je dosti hudo. Videti pa ni bil nič hud, tako je lepo pozdravil, ko je odšel!« »Nikar ne upaj preveč, težko se bo še kaj pojavil!«

Nisem več dosti računala na Podmlačana. Bilo je neke nedelje zvečer, jaz sem že spala, pa me

ŠIORA MAEŠTRA!

Jožef Marchet, veliki furlanski duhovnik in profesor je napisal v časniku »Patrie del Friul« pisma Furlanom »Letaris ai furlans«. Furlanska filologica je izdala ta pisma v posebni knjigi. Ta pisma veljajo tudi za beneške Slovence. Izbrali smo pismo namenjeno učiteljicam po Furlaniji, ker je tudi v Beneški Sloveniji takih učiteljic, kakor jih je videl don Marchet.

Oni dan, še prej ko so Vas dali v penzion, so vam perpravili veliko feštu. Mene ni bilo zraven

Okoli vas so se gnetli otroci od pet do sedem let. Parnesli so Vam puhno rož. Zdrdrali so na vašo čast za eno povodenj govoranc. da se vam je moralo kar mešati u glavi. An vi ste opazila, da me ni. »Oh, ta je pravi nehvaležnež, grd »ingrato« (tako ste rekli nekomu po italijansko, ker vi govorite nimar samo po italijansko), »in ker je postal dottore, je postal prevzeten, pravi superbo. Ma naj bo kar že če, naučila sem ga abecedo, silabo. Z ljubeznijo sem pazila nanj celo življenje, korak za korakom.« Tako ste dejala.

Gospa ja in gospa ne, odgovarja profesor Marchet. Gospa ja, ker ste me naučila abecedo in gospa ne, ker ni šlo za mojo superbijo. Bil je moment, ko smo se poslovili od učitelja Pagjelina in sem mu jaz držal govoranco za slovo. An je bil čisto drug govor od tistih, ki so vam jih držali na vaši fešti.

An zdey sem paršu od tega, da vam lahko razložim, zaki sem ingrato. Vi, šjora učiteljica, ste prišla v našo vas kot čeča, an so usi govorili, da ste bila un zviže lepa čeča an ni čudno, da so se okoli vas sukali moroži. An zdey ste postala stara med šolskimi klopmi. Skuzi vaše roke je šlo tri kvart judi od naše vasi. Use nas poznate, adnega po adnem, vse naše neumnosti so vas skarbele. Vi ste bila nimar potrpežljiva an ste nimar pogruntala, kakuo nas boste naučila.

Ni kaj reči. Ma je tudi res, da ste ubogala use direktive vaših superiorjev, an vam je bilo bolj pri srcu, da ste nas naučila nacionalno edukacijo, koki pa da bi nas naučila kaj pametnega za življenje...

Če smo zgrehili pri multipliciranju, pri množenju, ste nam odpustila, ma če smo se zmotili pri štorijah od Romula in Rema al pa pri Muciji Ševoli ali pa pri tristo caduti par Termopilah, an zraven še tisto o Balili in od taužent Garibaldinov, an smo jih zato fasali po rokah.

An če nismo pisali besedo Patria s ta velikim P in če nismo peli gladko »Il Piave mormorava« in še

tisto »Fischia il sasso«, an tudi če naši domači niso bacilirali, da bi nas utaknili v mondure od picigamortov an bi nas gonili kot kaštrončke na pajacade na placu, bohnasvari, in če nismo ložili v šolsko nalogo, u kompito, kako se mora v vojski umreti, in če še nismo dali zraven kaj besed o Guidadoru, an če smo imenovali Austrijo, smo morali koj zraven napisati kako zmerjanje o Austriji, ste za usako tako štipideco poklicala v šolo našo mamo, da jih je namesto nas slišala. An če ste slišala govoriti po furlansko med zidovi od šole, nas je doletelo, da smo ostali po šoli z bidelom še kake pol ure, potem, ko je že odzvonilo.

Al ste sploh kadaj pomislila al je bila naša mama zadovoljna, da nas učite, kako moramo sovražiti stranijerje in da kapljajo v kri gušt po maščevanju, prepotenci in poželenju, da bi koga zaklali ali pa da bi nam kdo iztrgal čeva zato, da bi dobili zlato medaljo?

Ali Vam je sploh kadaj padlo u malon, da je krščanska dotrina proti takemu patriotardskemu duhu, ki so ga nam leta in leta tukli u glavo. Ali vas ni ankul pekla vijest, da se s fločami ne postavljajo fondamenti edukaciona.

Učitelj Pagjelin pa nas je učil gladko brati in prav pisati an delati račune brez pagreškov, a nas je tudi salamensko nabrisal, če smo lučali balote u table od Turing kluba ali pa u električne lampe na cesti. Nimar je govoru, da se ja ne dotaknemo blaga od drugih judi. Šiba je pela, če smo lagali, an on sam je dajau ežempio poštenosti brez madežev. An kjer se je puntal, da bi nas akul vozili z M na tarbuhu an s škufo ala sarasin, so ubogega maeštra Pagjelina cabnili iz šole na cesto. Osem let je moral biti za škrivana pri adnem notarju.

Ne vem al je bilo tako počenjejanje z maestrom v armoniji z modernimi pedagoškimi principi. Ma vem, da smo se od njega naučili da bodimo galantucmini in ne marjonete.

Za vsa njegova kreganja in za use škapelote sem iz sarca hvaležen.

No, al zdey veste zaki sem daržou govor maeštru Pagjelinu in zaki sem vam pisal to pismo.

Furlani že vedo zaki je bil don Marchet največji Fulan an mi Slovenci tudi, kjer tisto pismo o maeštrah u Furlaniji drži tudi za maeštre u Benečiji.

ar

(Trinkov koledar za leto 1971)

IZ MOJEGA ŽIVLJENJEPISA

pride oče v sobico klicat: »Podmlačan je doli, kar vstani. Midva z materjo sva že dala besedo, odločilno boš dala ti!« Šla sem dol. Lepi ženin je sedel pri mizi, podal mi je roko. Zdaj smo bili kmalu zgovorjeni. V sredo smo šli ženitovanjsko pismo delat. Bila sem vesela in brezskrbna nevesta, stara osem-

najst let. Delala sem načrte, kako se bova vse pogovorila o vsem, tudi o gospodarskih stvareh. Pa moj mož se je izkazal v tem bolj starokopiten: ženska, ki se vtika v gospodarstvo, se je štela vsiljivka, mož, ki jo posluša, pa zanikrn podcopatnik, če ji to pusti.

Nadaljevala bom v drug zvezek, če mi ne prekriža računa smrt.

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA

(INADALJEVANJE)

AVSTRALIJA

Avstralija je bila zadnja celina, na katero so se začeli izseljevati Slovenci. Pred drugo svetovno vojno jih ni bilo tam niti sto in niso bili povezani. Po zadnji vojni so se vseljevanju vrata na široko odprla in leta 1948 se je naselilo v Avstraliji nekaj slovenskih protikomunističnih beguncev, ki so do tedaj živeli po taboriščih v Italiji in Avstriji. Za njimi so prišli ljudje, ki so nezakonito pobegnili iz domovine, sledijo pa jim še vedno tako imenovani »ekonomski begunci« in legalni izseljenci. Prevladujejo ekonomski izseljenci. Mnogo jih je prišlo tudi iz Trsta in slovenskih krajev v Italiji.

Največ delajo v tovarnah, kjer jim ob prihodu ni treba znati angleščine, kvalificirani delavci in obrtniki pa so se osamosvojili, drugi so v privatnih podjetjih, vsem pa se godi razmeroma dobro; večina ima že svoje hiše. Število izobražencev je majhno, zato trpi kulturno življenje in tudi narodna zavest.

Vseh Slovencev v Avstraliji je kakih 10.000 in so takole porazdeljeni: Sydney 3.000, Melbourne 3.000, Adelaide 1.000, po raznih drugih krajih New South Wales in države Victoria spet po 1.000, po vsej ostali Avstraliji pa še kakih 1.000. Neradi se organizirajo in se držijo vodila: »Vsak sam zase, Avstralija za vse.« To stanje podaja tudi prvo poročilo Akcije za dom, ki jo vodi Slovensko društvo v Sydneyu. V uvodnem članku se J. Čuješ, tedanji predsednik Slovenskega društva, spominja prvih časov naseljevanja: »Tedaj v Avstraliji ni bilo ne slovenskega društva, ne slovenskega časopisa in je na slovensko prireditve prišlo do 600 in še več ljudi. Takrat smo bili Slovenci zavedni, polni ljubezni do domovine in materinske besede. Ščasnoma je ta zavednost splahnela; začeli smo se utapljati v brezbriznosti avstralskega sonca. Danes, ko nas je vsaj desetkrat toliko, kot nas je bilo tiste dni, ko imamo automobile in nam jezik tujine ne dela težave pri potovanju, se nas na slovenski prireditvi zbere le sto — in to je mnogokrat že veliko.« O vzrokih tega nezanimanja pravi: »Glavni je v tem, da smo malomarni, da nam slovenstvo ne prinaša drugega kot izdatke in nepotrebno delo ter da nas je skoro sram, da smo potomci naroda, o katerem avstralski svet nič ne ve.« (*Zbornik Svob. Slov. 1967*, 399)

Čeprav je slovenskih izseljencev malo, so se mnogi le organizirali in začeli kulturno delovati.

Kulturno središče Slovencev je SYDNEY (NSW). Tu sta se naselila prva slovenska duhovnika v Avstraliji, p. Klavdij Okorn in p. Beno Korbič, frančiškana iz ZDA, in začela izdajati *Misti*, ki še danes povezujejo vse rojake. Dne 22. avgusta 1955 je prišel v Sydney p. p. Bernard Ambrožič OFM, prevzel *Misti* in hitro postal osrednja osebnost med slovenskimi ljudmi po prostani državi. Pri tem mu pomagata p. Valerijan Jenko in dr. Ivan Mikula. Med slovenske naseljence pa širi p. Bernard tudi revije in knjige iz Argentine, iz ZDA ter knjige Mohorjeve družbe iz Celovca; tako se tudi avstralski Slovenci povezujejo v številno družino Slovencev po svetu.

V Sydneyu so že 1953 ustanovili Slovensko zvezo, ki je pripravljala kulturne in zabavne prireditve, a je zaspala zaradi notranjih sporov. L. 1958 so ustanovili *Slovensko društvo Sydney* (SDS), ki deluje še danes. Kupili so hišo, da bi jo preuredili v Slovenski dom, vendar so jo morali zaradi medsebojnih sporov prodati. Zadnja leta so se resneje oprijeli dela in njihova prva skrb je Slovenski dom.

Leta 1962 je prišel iz Lemonta v ZDA misijonar p.

Odilo Hajnšek ter v kratkem ustanovil moški zbor, orkester, igravsko družino in tri slovenske šole v predmestjih; zajemajo kakih 50 otrok (leta 1963), prav toliko pa dopisna šola slovenskega jezika. Zanje so izdali užbenik Jožeta Čuješa *Prvi koraki*.

Največ smisla za organizacijo imajo Slovenci v MELBURNU. Tu so leta 1955 ustanovili *Slovensko društvo*, ki je imelo v začetku okrog 200 članov. Za člane izdaja tiskano in zelo dobro urejevan mesečnik *Slovenski Vestnik*. 1. maja 1960 je kupilo hišo za Slovenski dom. V njem ima društvo sedež, manjšo dvorano, knjižnico idr.

Druga stavba, ki jo je 16. sept. 1960 dala melbournška nadškofija v popolno uporabo slovenskemu izseljen-skemu duhovniku p. Baziliju Valentinu, je *Baragov dom*. V njem je pisarna izseljeniškega duhovnika, knjižnica, čitalnica, sobe za igranje, pėvska soba, velike obednice in kuhinje, v prvem nadstropju pa spalnice za 35-40 oseb. Dom je namenjen fantom; ti so ga prenovili, na dvorišču so zgradili podzemsko dvorano, ki služi tudi za telovadnico, nad dvorano pa bo stala prva slovenska cerkva v Avstraliji, posvečena sv. Cirilu in Metodu. Na dvorišču je tudi turška votlina z oltarjem, ki služi Slovincem v Melbournu v glavnem za božično polnočnico in velikonočne obrede. Baragov dom je hostel za fante, ki prihajajo v Avstralijo, za nezaposlene in okrevajoče, zato opravlja pomembno socialno delo. Leta 1963 je kupil p. Bazilij Valentin ob morju štiri velike parcele, kjer bodo uredili Baragovo pristavo (Baraga Camp) za počitnice.

Tretje, najmanjše slovensko središče v Melbournu, je *Slomškov dom*. Hišo, skoraj majhen gradič, je 2. julija 1965 kupil p. Bazilij Valentin za slovenske šolske sestre, ki so imele pred vojno materino hišo v Slovenski Bistrici. Slomškov dom so blagoslovili 3. aprila 1966 in tega dne so ga prevzele tudi sestre. V njem je slovenska osnovna šola, otroški vrtec, razni gospodinjinski tečaji itd.

Melbournski Slovenci prirejajo kulturne in zabavne prireditve, v javnosti nastopajo v narodnih nošah, zato jih someščani poznajo in cenijo.

V ADELAIDI so si pred letom 1960 ustanovili *Slovensko društvo*, ki prireja kulturne in zabavne prireditve.

V Zahodni Avstraliji, v PERTHU, je precejšnja slovenska naselbina, ki pa ni narodnostno povezana, ampak deluje v »jugoslovanski skupnosti«.

V BRISBANE, glavnem mestu države Queensland, je Slovencev nekaj čez sto, vendar so zelo delavni. Leta 1955 so ustanovili društvo *Planika*; prireja mesečne družabne večere, ima knjižnico in leta 1962 je začelo izdajati lastno glasilo *Obzorje*. Izhaja štirikrat na leto. Društvo ima 68 članov (leta 1962), mešani pevski zbor in zbira denar za Slovenski dom.

V WOLLONGONGU blizu Sydneya je kakih 500 Slovencev. Imajo društvo *Danica*, ki prireja igre, zabave, vabi v goste sydneyske rojake in tudi samo nastopa na sydneyskih prireditvah.

Slovensko društvo je tudi v NEWCASTLU blizu Sydneya. Deluje približno tako kakor sorodno društvo v Wollongongu.

Avstralske Slovence povezuje tisk. Najstarejši list so *Misti*, mesečnik za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji. Začela sta jih izdajati leta 1952 prva slovenska duhovnika v Avstraliji: p. Klavdij Okorn in p. Beno Korbič. Prvi dve leti sta jih razmnoževala na roko in jih pošiljala vsakomur, za kogar naslov sta zvedela. Ob odhodu sta list prepustila nasledniku p. Rudolfu Pivku, ki je po izgonu iz Kitajske

prišel v Avstralijo. P. Pivko je dosegel, da je bil list tiskan, ni pa uspel, da bi se vzdrževal z naročnino. Prirejale je zabave in dobilek je šel za list. 22. avgusta 1955 je prišel iz ZDA p. Bernard Ambrožič in skupaj sta začela uresničevati zamisel: tisoč plačujočih naročnikov, 8 strani lista vsak mesec. Števila tisoč ni sta dosegla, kljub temu da se je osmi letnik pojavil v obliki revije in tak je še danes. Izhaja redno vsak mesec na 32 straneh in ureja ga p. Bernard Ambrožič.

Misli so verna kronika življenja Slovencev v Avstraliji, prinašajo pa tudi verske članke, pesmi, črtice, romane, itd. Vanje pišejo tamkajšnji izseljenski duhovniki in laiki, sodelavci pa so raztreseni po vseh celinah.

Poleg Misli je v letih 1954-55 izhajala *Kronika*, ki naj bi bila njihov civilni protiutež. List so leta 1970 obnovili.

Leta 1958 se je pojavil *Žar*, in sicer iz drugačnih krogov kakor *Kronika*. Začel je dobro in tudi med ljudmi je bilo zanj zanimanje, toda iz nepojasnjenih razlogov je kmalu postal nereden, spremenjal je obliko in vsebino. Po nekako dveh letih je prenehal, čeprav je imel zaslonbo v nalašč zanj ustanovljeni slovenski tiskovni korporaciji.

Izraziti glasili Slovenskega društva sta *Slovenski Vestnik* (Melbourne) in *Obzorje* (Brisbane), o katerih pa sem že govoril.

(Podatke o Slovencih v Avstraliji prinašajo: argentinški *Zborniki Svobodne Slovenije* za leta 1957, 1963, 1967; *Koledar Celovške Mohorjeve družbe* za leto 1963 in *Koledar Ave Maria*, Lemont, Illinois, ZDA, za leto 1965.)

Leposlovno ustvarjanje pri tako majhnem številu izseljencev ne more biti razvito, ker tudi primanjkuje izobražencev. Nekaj izvirnih leposlovnih sestavkov tamkajšnjih Slovencev je izšlo v Mislih in drugih listih, prva slovenska knjiga v Avstraliji pa je izšla leta 1962, in sicer pesniška zbirka Humberta Pribacka *Bronasti tolkač*. In to je do sedaj edina leposlovna knjiga. Trije več ali manj avstralski slovenski pisatelji in pesniki — ki pa so se naselili po zadnji vojni in se torej razvili že prej — so: p. Bernard Ambrožič, Neva Rudolfova in Humbert Priback. O Nevi Rudolfovi sem na tem mestu že govoril (glej *Mladika*, XII., Trst 1968, 587; obe njeni knjigi sta ocenila: Josip Tavčar: *Literarne vaje*, X., Trst 1958-59, 89-90, in Martin Jevnikar, *Meddobje*, IV., Buenos Aires 1958, 312-313, 317-318).

p. BERNARD AMBROŽIČ

Rodil se je 1892 v Dobrovi pri Ljubljani. Osnovno šolo je dovršil v domači vasi, gimnazijo je začel v Ljubljani, po vstopu v frančiškanski red 1911 jo je dovršil na Kostonjčevici pri Gorici. Bogoslovje je študiral v Kamniku, Ljubljani in Mariboru, kjer so ga 1915 posvetili v duhovnika. Najprej je bil katehet v Mariboru, od 1919 do 1925 je študiral na ljubljanski univerzi slavistiko in klasično jezikoslovje ter poučeval na zasebni frančiškanski gimnaziji v Kamniku. V Ljubljani je 1920 ustanovil glasilo *Orličev*, mladcev, gojenk in mladenk *Orlič* (izhajal je do 1929), nato še deklinski mesečnik *Vigred*. V ZDA je odšel 1925 in jih kot misijonar prepoštoval po dolgem in počez, medtem je pisal in urejal verski mesečnik *Ave Maria* in njegov istoimenski koledar, učil frančiškansko redovno mladino v Lemontu, ustanovil slovensko faro sv. Janeza Vianeya v Detroitu, ob vseslovenskem katoliškem shodu 1. 1929 Baragovo zvezo, sedamdo uradno škofijsko ustanovo za Baragovo beatifikacijo. V Lemontu je bil tudi provincialni predstojnik ali komisar slovenskih frančiškanov v ZDA. Pred drugo svetovno vojno je poživljal dušno pastirstvo med Slovenci v Kanadi, med vojno je bil gonilna sila za zbiranje pomoči potrebnim v domovini, po vojni pa za slovenske protikomunistične begunce kot soustanovitelj Lige slovenskih katoliških Amerikancev.

Po 30-letnem delu med Slovenci v ZDA in Kanadi je leta 1953 odšel v Avstralijo in prevzel dušno pastirstvo med tukajšnjimi Slovenci v Sydneyu in uredništvo mesečnika *Misli*. Pod psevdonimom Brat Nardžič je pisal članke in črtice v *Orliču* in *Vigred*, v ZDA je

nadaljeval publicistično in pisateljsko delo v slovenskih izseljenskih listih, v Avstraliji piše v *Misli*, v katerih je kot Brat Nardžič objavil svoje orlovske spomine, vsako leto pa prispeva po eno črtico v argentinški *Zbornik Svobodne Slovenije*.

P. Ambrožič je po vojni izdal pri Celovški Mohorjevi družbi dve leposlovni knjigi. Prva je zgodovinska povest *Tonče s Sloma* (Celovec 1954), druga *Domislice*, iskre za materinski dan in izbrane črtice. (Celovec 1955).

Tonče s Sloma je zgodovinska povest o škofu Antonu Martinu Slomšku, in sicer od dijaških let do nove maše. V njej se je zvesto držal zgodovinskih dejstev, spretno pa jih je povezal s svojo domišljijo, »da se povest zdi verjetna in da vse opisuje tako, kot se je takrat moglo zgoditi čeprav se morda ni tako,« kot pravi sam v Pisateljevi zaključni besedi. Zaveda se, da bo ta ali oni »morda rekel, da povest nekako preveč dolgočasno poteka, da ni v njej nič posebno napetega in da vse teče tako mirno kot potok v lepem vremenu mimo njiv in travnikov«. Odgovarja pa, da o Slomškovih mladih letih »skoraj ne morem povedati veliko razburljivega. Na zunaj je povest res brez vsake napetosti, na znotraj pa tudi brez tega ni, če hočete zraven rabiti tudi svojo domišljijo.«

Povest spada med dobre ljudske knjige, ker je pisatelj oživil razmere, kraje in osebe, ki v njej nastopajo. Slomška, ki je bil že kot otrok nenavadno zrel in duhovno globok, ni idealiziral, ampak ga je pustil takega, kot je bil: dober, pobožen, navezan na mater, silno delaven in zaveden Slovenec. Pred bravcem Slomšek živi in to je morda največji uspeh knjige. Poleg njega pa izstopa kaplan Prašnikar, ki je fantu pomagal do cilja, ob njem prof. Zupančič in vsi na Slomu; oče Marko, bratje in sestre. Mnogo žalostnega je bilo v tistih letih, pisatelj pa je spretno poiskal tudi vesele trenutke, ki jih tudi ni manjkalo.

Domislice so knjiga 27 črtic, ki jih je pisatelj priobčnil v frančiškanskem mesečniku *Ave Marija* in istoimenskem koledarju od 1930 do 1941. V njih obuja spomine na svoja mlada leta v domovini, ko si je še kot otrok želel pipec, segajo pa do druge svetovne vojne in nemškega izseljevanja Slovencev v Srbijo. Kaka polovica obravnava slovensko življenje v Ameriki. Jedro je navadno zanimiv človek ali idogodek, od katerem naslika kos življenja. Pripovedovanje je pogosto šaljivo, ker ima avtor velik smisel za humor.

Podobne so črtice, ki jih priobčjuje v *Zbornikih Svob. Slovenije* in jih zajema iz domovine, ZDA in Avstralije. Najrajši opisuje vesele strani življenja in s tem dokazuje, da je spreten humorist.

Daljšo delo iz avstralskega življenja je *Izidor Obrobnik in njegova naloga*. Povest begunca, (*Ave Maria*, januar 1968 - julij 1969). V njem opisuje Izidorja Obrobnika iz Apaške doline, ki je študiral, a je moral zapustiti šole in oditi z Nemci za dve leti na rusko bojišče. Vrnil se je duševno načet. Da bi ga župnik dvignil, mu je rekel, da mu je Bog namenil posebno nalogo. In da bi proiskal to nalogo, je pobegnil v Avstrijo, od tod pa v Avstralijo. Mati je pisatelju sporočila, kako je z Izidorjem, in ga prosila, naj poskrbi zanj. Res ga je našel in spremljal njegovo življenje v Avstraliji: delal je pridno, toda štirikrat so ga morali sprejeti v umobolnico, kjer so ga končno pozdravili, našel pa je tudi svojo nalogo: po sedmih letih bivanja v Avstraliji se je poročil z nezakonsko materjo in postal njenemu sinu pravi oče.

Pisatelj pripoveduje moderno, poslučuje se pisem in poseganja nazaj, tako da je povest sveža in zanimiva, lepo prikazuje fantovo zmedeno notranjost, ob njem pa tudi življenje Slovencev v Avstraliji.

P. Bernard Ambrožič je edini slovenski pisatelj, ki zajema snov iz treh domovin: iz Slovenije, Amerike in Avstralije. Ni sicer poklicni pisatelj, da pa ima umetniško nadarjenost, ni mogoče dvomiti. To je dokazal v številnih primerih, ki so napisani z resničnim umetniškim navdihom. Zavedati pa se moramo, da piše za izseljence, ki so v večini preprosti ljudje, zato se mora ozirati tudi na njihov okus.

(Kratek življenjepis s sliko glej v *Zborniku Svob. Slovenije* za leto 1964, str. 105.)

Vrtovi muz

SLOVENSKI PISATELJI V TRSTU

O srečanju na temo »Zamejski pisatelj v zavesti slovenskega pisatelja«, ki ga je pripravila Slovenska prosvetna zveza iz Trsta, sta poročala že dovolj obširno drugi tisk in radio, zato se v tem zapisu ne bomo spuščali v podrobnosti, ampak bi le na kratko zabeležili nekatera stališča in izjave, ki so jih za okroglo mizo izrazili nekateri kulturniki.

Zanimiv in polemičen je bil uvodni ponesrečeni nastop Petra Božiča, ki je sicer priznal, da je slovenska kultura ena sama in da ne gre govoriti o zamejski in osrednje - slovenski literaturi. Vendarle pa je bil mnenja, da ima slovenska literatura v Trstu tako narodnoobrambno funkcijo, kot jo je imela v matični deželi pred letom 1918, ko je literatura morala reševati slovensko narodno in socialno zavest. Ideologija je za slovenskega pisatelja v zamejstvu nujna, za pisatelja doma pa je cokla. Gledana s tega vidika, se je Božiču zdela tudi polemika med Pahorjem in Kermaunerjem jalova in brezplodna.

Božiču je dovolj obširno odgovoril tržaški pisatelj Alojz Rebula, ki je zavrnil Božičevo stališče, kajti po njegovem se zamejska literatura ne bori samo za narodno ohranitev, ampak obravnava občečloveške probleme. Tudi Rebula sam se čuti predvsem človek. Zanj je sprejetje slovenstva enostavno sprejetje usode, zato mu je slovenstvo dano dejstvo, nad katerim se ne žre. Zato ne more razumeti Kermaunerja, ki hoče opravičiti Karla Dežmana.

Po tem Rebulovem posegu se je Božič opravičil, češ da ni mislil tako, kot da je zamejska literatura po vrednosti pred letom 1918. Tudi

glede Pahorja je priznal, da je njegovo pisanje imelo precejšen vpliv na politično dogajanje v Sloveniji.

Oglasili so se nato Hieng, Jevnikar, Lokar, kateremu se je zdelo, da igra kulturnik v zamejstvu še vedno preveliko (tudi politično) vlogo, in Seligo. Še enkrat je vstal tudi Rebula in pokazal na navzočega Pavleta Zidarja, ki je s svojo Karantanijo dokazal, kako je lahko pisatelj iz osrednje Slovenije tudi zamejski. Rebula ne more razumeti, kako morejo biti slovenski izobraženci gluhi za obstoj slovenske stvarnosti, zgodovine, zamejstva. To »civilno« neznanje se mu zdi kvečjemu znak provincialnosti in ne kozmopolitizma.

Potem ko so nekateri pisatelji gostje izjavili, da se čutijo neka-ko na zatožni k'opi, sta Mariborčan France Filipič in Tržačanka Lelja Rehar skuša'la ublažiti mučen vtis in zadrego. Filipič je pojasnil, kako je on vedno doživljal slovenstvo kot celoto, zato mu je kot Mariborčanu Trst bližji, ker je doživljal podobno zgodovino. Reharjeva pa je opomnila, da bi morali slovenski pisatelji tudi do tistega malega človeka, ki ga ni v dvorani, potem bi šele mogli spoznati probleme zamejskega človeka.

Vladimir Vremec je dodal, kako žal tudi tržaški in goriški Slovenci slabo poznamo probleme beneških Slovencev. Tudi oni bi lahko nam očitali...

Pesnik Vinko Beličič pa je na koncu vprašal, kdaj bodo mogli Slovenci v domovini brati njegove knjige in kdaj bodo mogle lete svobodno krožiti v matični domovini.

Toda okrogla miza se je že iztekala, saj je moderator Edvin Švab, meneč, da je ura že pozna, ob 22.25 sklenil debato. Tik pred koncem je še dal besedo pisatelju Cirilu Kosmaču, ki je izjavil:

»Sem na strani Primorcev, ker sem sam Primorec. Ko sem pribežal leta 1931 v Ljubljano, sem trpel zaradi nerazumevanja do mojih problemov, neprijetno mi je bilo, ker me niso upoštevali. Narod doživljam kot enoten organizem. Če mi kdo reže prste na nogi, me bo-
lita tudi glava in srce.«

Tako se je zaključila razprava za okroglo mizo, pri kateri se pravzaprav skoraj ni razpravljalo o zastavljeni temi, kot je pravično pripomnil prof. Jevnikar. Vendar pa je debata sprožila probleme, na katere žal gostje iz Slovenije niso bili pripravljeni. Morda so za to krivi tudi organizatorji, ki niso poskrbeli vsaj za primern uvodni referat, ki bi točneje opredelil predmet razprave.

Žal je ob tem lepem obisku morda najbolj trpela prav organizacija, kot se je pokazalo že na popoldanskem nastopu za nižješolce. V prenatrpani mali dvorani KD so namreč umetniki brali iz svojih del v trušču in brez mikrofонов, tako da jih nekateri sploh niso slišali. Med branjem so na stojnicah na koncu dvorane nadaljevali s prodajo knjig, kar tudi ni pospeševalo zbranosti... Morda bi bilo dosti bolje, da bi posamezni pisatelji obiskali razne šole in se v miru pogovorili z otroki. Taka srečanja s posamezniki bi bila manj pom-
pozna, a učinkovitejša. m

TINE IN NANDO NA OPERACIJI

na hodnik. Duhoviti Nando je izrabil priložnost in je nenadoma pobral na okenski polici obrabljeno kredo ter spretno s kazalcem na tablici izbrisal »ta« na priimku in povezal O-S z debelo črto tako, da se je jasno čitalo O/Stanislavo.

Nando je z živahno kretnjo odprl roke in v istem hipu tudi potresel z desnim kolenom ter zaključil v tekočem tržaškem narečju: »Meno mal, che dopo tanto savemo come sta 'la fazenda. Due o due fa quattro, uno senza fià, uno fiamma el resto per la maggioranza!«

Drugi dan v jutranjih urah je Nando dokončno izvedel, da ga bodo še tisti večer operirali na dvanajesterniku. Kmalu za tem je prišel Reverendo na običajni obhod. Postal je in prijazno pozdravil sredi sobane. Nando se je opogumil in stopil predenj ter mehko zaprosil: »Sior reverendo, la me confessi per la comunione anche mi, dei. Chissa, che non me fazi ben.«

»Kaj bojo rekli ljudje?«

Že precej časa trajajo vaje za Smoletovo »Antigono« v našem gledališču. Kot znano, režira to delo priznani režiser Mile Korun iz Ljubljane. Verjetno bo »Antigona« najboljša predstava v letošnji sezoni, zato naj se potolažijo tisti, ki pravijo, da je naše poklicno gledališče že vse predolgo odsotno in da ni nobenega glasu o njem. Seveda bi bilo potrebno, da bi delali dve skupini: ena bi imela predstave, druga pa bi pripravljala novo delo. Samo tako bi čutili stalno prisotnost gledališča. Je pa res, da je ansambel majhen in ga je težko deliti, tako morajo pač biti na vrsti pri vseh predstavah do malega vsi in isti igravci. Ko bo dozorela predstava »Antigone«, bo to, upamo, res lep dogodek. Žal le, da vodstvo ni izrabilo tega za domače predstave mrtvega časa za gostovanja, saj bi morala biti te mesece gledališka sezona na višku. Gotovo bodo kasnejše prireditve mnogo slabše obiskane in ne bodo vzbujale več tolikega zanimanja. Bojimo se, da je bilo prav v tem gluhem odmoru zamujenega mnogo.

Zadnja premiera je bila Nušičeva komedija »Kaj bojo rekli ljudje?«. Gledališče se je odločilo za to, ko je dobilo v roke tekst Sergija Verčca, ki pa je bil tehnično prezahteven za realizacijo. Tako tedaj slovenske novosti v gledališču ne bo. Zunaj rednega programa je bilo v začetku sezone omenjeno dramsko besedilo Borisa Pahorja. Upamo da se bo posrečilo izvesti vsaj to delo.

Nušičeva komedija je lepo uspešna. Marij Uršič, ki je komedijo režiral, je pokazal že kar precej domiselnosti. Res da ni dal predstavi srbske tipičnosti — česar menda namenoma ni hotel — a komedija je tekla v lahkotnem in prijetnem ritmu. Posebej sta ustvarila izvrtni odrski podobi Jožko Lukeš in Rado Nakrst. Pa tudi drugi igravci so svoje vloge lepo rešili.

Nekaj zamujenih datumov

Po nasvetu več naših sodelavcev smo s Kulturnim koledarčkom

v zadnji številki zaključili pregled prireditev v lanskem letu. Ker pa nam vzame to naštevavanje preveč prostora, je morda bolje, da v naprej tedniki in dnevnik opravljajo to informacijo. Posebej še zato, ker v mesečni reviji ostaja tako naštevavanje edino koristno tistemu, ki bo morda sestavljal nekoč sliko našega prosvetnega in kulturnega življenja. Informacijsko gradivo o tem bomo skušali dati v kakih drugačnih oblikah.

Moramo pa omeniti vsaj nekaj prireditev, ki jih pomotoma nismo v zadnjem pregledu omenili. V novem Marijinem domu so imeli 13. decembra predavanje g. Vinka Zaletela s Koroške. Pokazal je zanimive slike z Daljnega vzhoda, ki jih je predavatelj sam posnel. V soboto, 19. decembra je predaval na istem kraju dr. Matej Poštovan o temi »Sindikati, štrajki in socialne reforme«. 25. decembra pa so skavti in skavtinja ter člani pevskega zbora od Novega sv. Antona pod vodstvom Janke Bana in v režiji Stane Kopitar - Oficije uprizorili spevoigro »Slovenski božič« po narodnem besedilu in glasbi Matija Tomca. Naj omenimo še predstavo komedije »Charleyeva tetka«, ki so jo skavti v režiji Stane Kopitar - Oficije pripravili za pustno nedeljo in je lepo uspela.

Zelo pomembni pevski prireditvi Združenih cerkvenih zborov sta bila v letošnjem božičnem času koncerta v Beneški Sloveniji in v ljubljanski stolnici — poleg koncerta božičnih pesmi v cerkvi sv. Antona Novega. Naj pomembnost teh prireditev ponovno poudarimo.

Da ne bi prezrli kakih važnih in pomembnih prosvetnih prireditev, vljudno vabimo naše prijatelje in bravce, da nam o njih napišejo kratko poročilo.

Prireditve ob Prešernovem prazniku

V naših krožkih in društvih je bilo toliko proslav, da bi težko vse našteali. Ene so bile bolj posrečene in izvrjne, druge manj. Povsod pa so prosvetni delavci pokazali svojo dobro voljo. Zato naj nam prireditelji ne zamerijo, da ne bomo naštevati tokrat vseh prireditev.

UČBENIK

Prof. Egidij Košuta: *Zgodovina filozofije, III. del. Izdal in založil Vladni komisariat za deželo Furlanijo - Julijsko Benečijo, Trst 1970*

Končno smo po 25. letih slovenskega šolstva v Trstu dočakali celotno zgodovino filozofije. Zanj, kakor za vse ostale učbenike, ki jih uporabljajo naši učenci in dijaki, se moramo zahvaliti veliki, rekel bi celo, izredni požrtvovalnosti naših šolnikov. V tem primeru gre za sluga prof. Košuti, ki je obenem avtor drugega dela zgodovine filozofije (avtorja prve knjige sta Brajša - Tomažič) kakor tudi učbenikov splošne zgodovine.

Pisati o moderni filozofiji je izredno težko, ne samo zaradi izredne pestrosti modernih smeri, ampak tudi zaradi težave v razlagi in interpretaciji modernih filozofov. Zato ni prav nič čudno, da se osebno ne strinjam z razporeditvijo snovi ali smeri. Tako se mi zdi odveč, da je avtor učbenika polagal toliko važnosti na Konvencionalizem in Kontingentizem ter na njihove filozofe, medtem ko pa je ostale filozofe, ki so imeli veliko važnost in vpliv na bodoče rodove, kakor tudi na ostale družbene znanosti, le »omenil«. V mislih imam na pr. Heideggerja in Husserla.

Bralec ima vtis, kakor da bi avtor hotel le registrirati filozofske smeri, in bi se bal vnesti kaj svojega. Moje mnenje pa je, da tudi avtor učbenika lahko »vnese« kaj svojega; to pa se ne odraža samo v izbiri snovi ali v izvlečkih filozofskih del, ta osebni poseb lahko sega daleč, v snov samo, v interpretacijo. S tem postane učbenik bolj živ, bolj privlačen, bolj oseben, bolj otipljiv, bolj življenjski. Sploh mislim, da naši avtorji (v mislih imam tudi ostale učbenike, ki jih uporabljamo na naših šolah) vse pre malo upoštevajo princip življenjske bližine. To pa se še prej opazi v zgodovini filozofije, kjer je vse preveč abstraktnosti, vse pre malo privlačnosti, tako da le s težavo privlači mladega človeka. Zgodi se, da naš dijak lahko napravi tak logičen zaključek: filozofijo se je pač treba učiti, ker je vklju-

čena v predmetnik. In vendar je zgodovina filozofije vse nekaj drugega: je zgodovina človeške misli, problemov, ki tarejo človeka od pradednine do danes in, kar je še važnejše, najbrž tudi v bodočnosti.

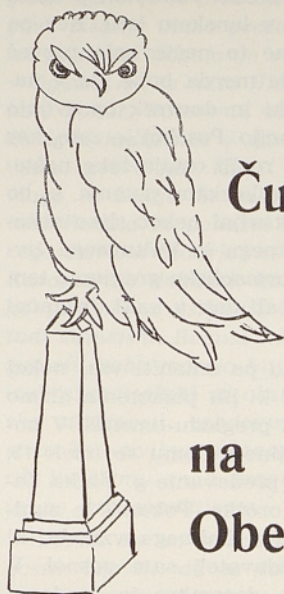
In prav dimenzijo bodočnosti, ki naj bi bila tudi vključena v učbenik, pogrešamo. Podnaslov dela »Od idealizma do danes«, bi zahteval nekaj več podatkov ali analize današnjih filozofskih smeri v svetu. Prav na koncu knjige sicer zve- mo za nekaj imen, ki pa ostanejo samo imena, kar pa je toliko bolj žalostno, če pomislimo, da so to slovenska imena.

Najbolj pa pogrešam v tem učbeniku neko odprtost za vprašanja, ki naj bi služila dijakom za sintezo pri utrjevanju ali ponavljanju snovi, kakor tudi za diskusijo o posameznih filozofskih smereh. Konkretno mislim na »Vprašanja in problem«, ki jih dobimo navadno v različnih učbenikih. Če nočemo dijaku prikazati snovi kot »zaprte«, že povsem obdelane, dognane smo vendar prisiljeni, da postavljamo »vprašanja in probleme«, ki nastajajo ob snovi ali v konkretnem primeru, v filozofskem sistemu. Kako naj pa razvijamo diskurzivno mišljenje pri bodočem intelektualcu, kako naj zadovoljimo njegovemu iskanju rešitev, resnice, njegovemu oblikovanju svetovnega ali življenjskega nazora? Seveda tu trčimo na vlogo predmeta zgodovine filozofije v šoli. Mislim pa, da je o tem pisec učbenika filozofije brez dvoma razmišljal in imel pred očmi, ko je sestavljal svoje delo!

Ti in podobni pomisleki so se mi vzbujali, ko sem prebiral tako dolgo pričakovani II. del Zgodovine filozofije, pri katerem sta sodelovala tudi prof. J. Kos (zgornji pomisleki veljajo tudi za njegov prispevek iz slovenske filozofije) in dr. A. Kacin kot zelo dober prevajalec večine filozofskih beril, ki nam osvetljujejo in približujejo abstraktne filozofe.

Kljub zgornjim pomislekom čestitam prof. Košuti za njegovo izredno težko in požrtvovalno delo, ki bo brez dvoma v veliko pomoč našim dijakom.

Danilo Sedmak

Čuk

na Obelisku

PUST 1972

V pustnem sprevodu na Opčinah bodo prihodnje leto Banovci spet vozili okrog svojo ogromno podgano, samo da ji bodo dali v gobec SLOVENSKO SLOVNICO. Na repu pa bo napis s transparenta, ki je letos zaključeval sprevod: GREMO V POKO! S BRIDKEM SRCEM. Zadnji alegorični voz pa bo prikazoval velikega SLOVENCA NA BEKI.

SPZ ORGANIZIRA SREČANJE PISATELJEV 1972

Slovenska prosvetna zveza misli prihodnje leto spet povabiti v Trst skupino slovenskih pesnikov in pisateljev. Ker letošnja OKROGLA MI-ZA v Kulturnem domu ni najbolje uspela, namerava prirediti namesto nje OGLATO. Zdaj baže v ožjem oborbu teče diskusija o številu voglov: eni so menda za štiriozglato, drugi pa za peterokrako mizo. Po letošnji temi »zamejstvo v zavesti slovenskega pisatelja« je prihodnje leto na vidiku tema »Pisatelj v pesti slovenskega zamejstva«. Povabljeni pisatelji obeh območij bodo zastopani z naslednjimi deli:

»Majhne so te stvari« (M. Kranjec), »Strah in pogum« (E. Kocbek), »Kranjski komedijanti« (B. Kreft).

Za Tržaško:

»Vigilija vernih duš« (V. Beličič), »Votel je Kras« (A. Rebula), »Prešeren se drži na smeh« (B. Pahor).

NOV TIP POGREBA NA PROSEKU

Proseška godba ima navado pri pogrebih pospremiti pokojnika do cerkvenega praga, čas maše pa prebije v Društveni gostilni. Tam vrli godbeniki spet sežejo po svojih instrumentih, ko priteče nekdo iz cerkve povedat, da je maša pri kraju, nakar se spet postrojijo pred cerkvena vrata. Da bi se v koncilskem duhu približal ljudstvu, je baže proseški župnik Šibenik vložil v Rimu prošnjo, da bi v bodoče mrtveca lahko odložili pred gostilno, nakar bi tudi maševal pod milim nebom.

PREŠEREN NA OPČINAH 1972

Po prodornem uspehu lepljenke, ki jo je ŽIVA GRUDEN pripravila za letošnjo Prešernovo proslavo na Opčinah (Prešeren - Vietnam - Burgos), je na vidiku za prihodnje leto še izvirnejša poustvaritev Prešerna. To bo moderna prepesnitev Zdravljice, ki naj še bolj poudari pesnikovo aktualnost. Predzadnja kitica naj bi se na primer glasila: »Žive naj vsi narodi - ki hrepene dočakat dan - da, kjer Napredek hodi - Nixon iz sveta bo pregnan - da rojak - prost bo vsak - ne vrag, Kitajec bo me-jak.«

TELEGRAM

Po kritiki, ki jo je U. V. izrekel Živi Gruden na račun njene lepljenke o Prešernu, je baže dobil iz onostranstva telegram. Sam Prešeren naj bi se bil postavil na stran lepljenkarice. Takole naj bi bil telegrafiral: U-u V-u: »Pusti peti mojo slavčko - kakor sem ji grlo ustvaril.«

NOBELOVA NAGRADA

Slovenski prevod romana A. Solženicina Prvi krog ima baže toliko slovničnih napak, da je švedska akademija sklenila podeliti posebno Nobelovo nagrado prevajalcu.

KONCERT

Na koncertu Tržaškega noneta v Marijinem domu v Rojanu je bila udeležba nad vsa pričakovanja dobra. Kljub pustnim prireditvam in sprevodom, ki so se vršili po vsem Tržaškem, je poseben dopisnik Čuka iz Rojana naštel v dvorani preko 70 ljudi in Dragota Štoko.

kupili, ste lahko danes veseli. Pridite pogledat, pridite to ali ono nedeljo, zadnjo v mesecu, ko se bomo zbirali Slovenci v njej pri nedeljski maši. Do takrat pa vsem lep pozdrav!

I. P.

IZ MAČKOVELJ

Danije! Novak je nam poslal prav tako mnogo nasvetov, kako bi mogli revijo izboljšati in kakšna bi morala biti, da bi preprostim ljudem v naših vaseh in pa mladini ugajala in da bi rada segala po njej. Nekatere nasvete smo skušali upoštevati (intervjuje tako v prvi letošnji številki kot tudi v tej, gospodinjski kotiček in podobno). Skušali bomo uresničiti tudi drugo. Žal, imamo samo dvajset strani na razpolago. In v tem trenutku s strahom gledamo v bodočnost, ker po zadnjih stavkah tiskarskih delavcev napovedujejo podražitev tiskarskih stroškov. Mi pa že zdaj ne delamo drugega kot le za tiskarno in še imamo izgubo. Lahko je seveda italijanskim revijam, ki jih vzdržuje velika reklama in velika naklada, za tak krog bravcev kot je naš, pa seveda nastanejo velike težave. Pričakujemo, da bi lahko revijo prodajali vsaj tudi v Sloveniji v Kopru, Ljubljani in drugod, potem bi vsaj lahko naklado zvišali in bi si nekoliko pomagali.

Na vse te težave pa seveda mislite tudi vi, g. Danijel, in nam zato pravilno svetujete, kaj naj naredimo, da bo revija prodrla globlje. Lepa hvala za nasvete in Vas ponovno prosimo, da nam pri tem delu pomagate.

IZ NEPOSREDNE BLIŽINE

Ne pišemo o težavah v tiskarni in o našem delu zato, da bi se komu smilili, ampak samo zato, da bi tisti, ki ste preveč ob strani, spoznali dejansko stanje in nam pomagali. Treba pa je povedati tudi tistim, ki ne morejo verjeti, da kdo dela zastonj in pričakuje eventualni honorar za prispevek. Bolje povedati naprej, da tega pri nas ni. In da nihče ne živi od Mladike, ne od njene časti ne od njenih honorarjev.

Za dobro voljo

V zaporu med obsojenci na do-
smrtno ječo:

»Si ti oženjen?«

»Kaj še. Preveč cenim svobodo.«

★

Končno se je le odločil in vpra-
šal:

»Minka, bi hotela postati moja
žena in mati mojih otrok?«»Bi,« je rekla ona, »koliko jih
pa imaš?«

★

»Očka, veš da ti avto ne bo več
drsel po letu. Sem pribil stopet-
deset žeblicev v gume.«

★

Šolska naloga z naslovom Med-
sebojna pomoč.

Mihec je napisal: Pri nas nekaj
časa hranimo prašiča, potem pa
prašič hrani nas. To je zgled med-
sebojne pomoči.

★

Jelica posluša sosedo, ki pripo-
veduje njeni mami, da imajo v va-
si, kjer je ona doma, pri neki hiši
štiriindvajset otrok in da so vsi ži-
vi in zdravi.

Jelka vpraša mamo: »Pa so vsi
enako stari?«

»Ne, kje pa!« pravi mama.

»Škoda. Bilo bi jih ravno za en
razred.«

»Imate, prosim, eno vžigalico?«

»Ne, osemindvajset jih imam.«

★

»Milica, hočeš jajček na oko?«

»Ne, na krožnik.«

★

»O Igor, si na počitnicah?«

»Ja.«

»Je prišla mama s tabo?«

»Ne, je ostala doma.«

»Kaj pa dela?«

»Ne vem, ker sem tu, ona pa
tam.«

★

»Veš, koliko je ura?«

»Vem.«

»Hvala lepa.«

»Ni zakaj!«

★

Dve starejši dami sta se v ki-
nu med predstavo spustili v pre-
cej živahen pogovor. Moškega, ki
je sedel za njima, je to motilo in
je rekel:

»Oprostita, skoraj nič ne slišim.«

Pa se je brž ena oglasila:

»Saj tudi ne želiva, da bi slišali,
To so najine privatne zadeve.«

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000

VPLAČANIH LIR 300.000.000

T R S T - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

BCLKB

TEKOČI RAČUNI - HRANILNE VLOGE
KROŽNI ČEKI - VARNOSTNE SKRINJICE
NEPREKINJENA BLAGAJNA

MENJALNICA TUJE VALUTE

☎ 38-101 - 38-045

Brzjavni naslov: BANKRED

Za vsak problem ogrevanja se obrnite na podjetje

La

COMBUSTIBILE

(LOVREČIČ ALBIN)

DOMIO 38 - Industrijska cona - TEL. 820-331

Zastopstvo ameriške petrolejske družbe AMOCO za Trst

**NAFTA • GASOLIO • KEROZEN
PREMOG • DRVA ITD.**

**Postrežba hitra v velikih in malih količinah,
cene ugodne, olajšave.**

**Ko se odločite za nakup, telefonirajte nam,
pozanimajte se pri nas!**

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1986

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

MLADIKO lahko kupite

V TRSTU:

- v knjigarni Fortunato
- v Tržaški knjigarni
- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja
- pri Parovelu v galeriji Tergesteo

NA OPČINAH:

- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja

V DOLINI:

- ♦ pri šolskih sestrah

V GORICI:

- v Katoliški knjigarni

Ta številka je bila zaključena
22. februarja.

R I M - Slovenski

„Hotel Bled”

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

CENA 200.- LIR